

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԿԻՆԿԻԱՆՈՐՆ

Եսրաբը ՎԵ ՍԵՑԱԼԵՐԻ

1872

216

1999

ԿԻՆԻՄԱՆԸՆ

ԷՍՐԱՐԸ ՎԵ՛ ՍԷՖԱՆԷԹԻ

ԼԵՂ
905

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Վեթանքերվէր դարտաշար .

Անապա թասավլուրումուզ պիր քերքէ տէն-
 միւշ կիլիկիա մերքեզի սայըլան Սիս շէհրինէ ,
 ատամլարըննն ահլաքընա , վէ հեղարէն եալան
 տօլան տէսիսէ վէ օյունլարընա , օ սեֆիլ Սթո-
 ոուն վերիշան հալլերինէ , եէնի ինթիխապ օլան
 խեղճ կաթողիկոսուն շէքաիյի վէ շէքեճէյի պի
 շումար գահմէթ վէ բէնճիտէլերէ , վէ ճիհայեթ
 պուրատայ հեր հալ բահաթ հաճմէյիպ իպայ շի-
 թիֆայ խեքէք փապուճուզ գաշաճապը ինն
 պիղիմ շիմոխտէն հաճմէյիմիզ « մարտապիտե-
 թիւն » այ , վէ ճիւմէսինտէն գաթինապը մա-
 հէլի հիւքիւմէթին շու կիւնլէրտէ սիւլուք իթ-
 աիյի թարիքէ : Հերքէս պիլիւր քի պու կիլիկիա
 տէնիլէն մահէլ պիր վազըթ իրմէնի միլլէթինին
 պատիլ շերէֆ վէ իֆիթիխարը օլան պիր մահէլի
 մուքատտէս խիշ , միլլէթի իրմէնիան սօն սեճա-
 աթ վէ ֆէխանէթինի Անատօլունուն շու ուֆա-
 ճըզ քըթասընտա իճրա իթմիշ խէ տէ , սօնուն-
 տայ շու փափայըլարտան , տահա տօզրուտու փա-
 փալարըն ճիզվիթ տէսիսէլէրինին շամարընտան
 տէվրիլիպ , պիլթիւն խարապ վէրապ օլարազ ,
 սաքիլնէլերի տախի շիլ եավրուլարը միսիլու թերի
 ու տիեար օլուպ տաղըլմայա մեճպուր օլմուշար
 թա քի օրալարը մէրհամէթի վէ ինայեթի Սլի
 օսման փատիշահլըղընըն թահաը իտարէսինէ կէ-
 շէնէ գատար , վէ իշտէ օ վազըթլար պաշալէշ
 եավաշ եավաշ պու թարաֆլարը քէնտի քէնտի

29. 907

(1905 - 60)

9-28308-62

պիրազ թօնլայլայ տիւզէլմէյէ խտտէ պու քէր-
րէ տէ Ղօղան օղլու իսմի իլէ մէշնուր պիր քասլի-
լէ փէյաաս օղլուպ , պիր ուֆանըք տէրէ-պէյիլիք
իհտասս իտէրէք , օրալարտայ պիր նէվ իթաաթ-
սըզլըք հասսլարը գուրմուշ տէվլէթի Սլիլէյէ դար-
շը , վէ պու էշլըքալըք իլէ հայլիճէ գուվլէթ
քէսպ իտէրէք , պու Սիս ճիվարլարը իլէ պէրա-
պէր շու մէնշուր կիլիկիա Սթօուուու տախի քէն-
տի թահտը իտարէսինէ ալթըշ , վէ հէր պիր վահ-
շիլիլի էթաիքտէն մատէ պու թարաֆլարտա ,
խեղճ Սթոուու տախի քէնտի թէէսիլի թահթը-
նա ալըպ օնտան սօնկրա պաշլամըշ իսթէտիքլէ-
րինի կաթողիկոս քօմայա , իսթէաիքլէրինի եպիս-
կոպոս՝ վարդապետ էթաիլիպ , առէթա շու սէ-
ֆիլ Սթոուուն « ներքին վէ արտաքին » եախոտ
տահա էյիսի « կրօնական բարոյական վէ նիւթա-
կան իտարէսինի քէնտի զարպը տէսթինէ ալմա-
եա , քի Ղօղան օղլուսուղ հիշ պիր շէյ եափըլա-
մազ իսիշ Սթոուուն վէ Սիսին իշինտէ , իշթէ պուու-
տան իլէրի կէլիպ թադվիլէթ պուլմուշ շու « Սջա-
պահ » լը աինմէ իլէ մէշնուր պիր պաթըլ սիլսիլէ
իթտահիսի , քի կէօեայ պու սիլսիլէտէն պիրիսի
կէթիլըմիշ Թօսուն , եախոտ մուհաֆաղայ էթմիշ
օղլուն Էջմիածինտէն պու թարաֆլարայ տարա-
դիլը կէլմիշ օղան « բազմերախտ » փտէրիմիզ
« սուրբ Լուսաւորիչին աջ » ընը , քի հալէ շիմտի
օնուն իլէ իֆթիլար հտէր պու կիլիկիա Սթոուու
վէ պու « Սջ » պիր միւտտէթ էօյլէ օլմուշ քի ,
վանքտա տուրտուրուլմայըպ , շու մէշնուր « Սջա-
սրտ » լըլարըն էլինտէ դալըր ըմըշ վէ քիմ քի

ուխտ էթմէք իստերսէ օ եվէ կիտիպ պիր դաշ
զուրուշ եախօտ ախէր պիր փէշկէշ վէրէրէք
ուխտ էթմէլի իմիշ, վէ նիհայէթ մատտէ « կրօ-
նական » թարիքէրինտէն տըշարը չըքարըրուպ ա-
տէթա օ պիր սիլիլէնին չօլուղունա շօճուղունայ
էրքէկինէ գարըսընա, իրիսինէ ուֆաղընա պիր
կէշիմ ալէաթը օլմուշ պու սուրբ « Աջ », վէ օտա
փէք լայըքարղ պիր եօլ իլէ, վէ պու աճընաճագ-
հալ պէօյլէ կիթմիշ « առաջին կիրակոս » տէնիլէն
տիրայէթլի, ֆէթանէթլի « ազգասէր վէ անձ-
նուէր » կաթողիկոսուն կիւնիւնէ գատար, քի
պու « երանեալ Հայրապետ » սայ քի օ վագթա
գատար շու « Աշագահ » լը սիլիլէսինին հիօապա
գալէմէ կէլմէղ վէ լիսանայ այընմաղ քիրլէրինի
քէնտի « անձնուէր » սէճաաթը իլէ սիլիպ փաք-
լամայա էգճան ու տիլ կայրէթ էթմիշ իսէտէ,
կէօնակէօն ուգուպէթլէր վէ ըէնճիտէլէր չէք-
տիքտէն սօնկրայ՝ նիհայէթ օ զայրմ Գօղան օղլու-
լարըն մէքրուհ էլլէրինտէն իչմիշ էօլիւմին ղէ-
հիրլի գատէհինի, քէնտի ֆէթանէթ վէ ֆէտա-
քեարլըքլարընըն պինլէրճէ էօլմէղ էսէրինի պրա-
գարագ քէնտինտէն սօնկրա կէլէճէք պիր
թաքըմ աթու խարապիլէթի օլան անպիտան-
լարա . . . . .

Շունայ փէք թէէսսիւֆ իտերիղ քի պէօյլէսի
պիր մէնշուր « ազգասէր և անձնուէր » պէօյլէք
զաթըն էօմրիւնիւն թաֆսիլլի պիր « նկարագրու-
թիւնը » եօգտուր միլլէթիմիղին իչինտէ, քի զանն
իտէրսէմ էփէյիճէ պիր « ապերախտութիւն » սա-
յըլապիլիր միլլէթիմիղէ, նէթէ քի տէյիլ պինտէ.

ճակնստէ պիր թանէ չըքամազ պէօյլէսի պիր Ֆէ-
տաքեար ատամ միլլէթտէ , պէլքի պազըլարը
տեսին շիմոի քի զկատէ պու պօրճ Սիսիլէրին
վէ պա խուսուս օ « Սլապահ » լըյըզ տէյէն մէմ
տուհ սիլսիլէնին տիր , պու ճիհէթլէ պաշկայ պիր
չէյ տէմէյիպ անճադ « փրկիչ » իմիլին շու պիր
կիւղէլ « նմանութիւն » ունու հէր քէսէ տէր խա-
թըր իթտիրմէյի քեաֆի սայարըզ , « Միթէ՞ քա-
ղիցի 'ի փշոյ խազըզ և 'ի տատասկէ թուզ » , Մէ-
հէմմէտ էմի^ն մի եափաճադ պունու , Մկրտիչ
չեպիսկոպո^ս մը , Նիկողո^ս մը , եօքսա սայիր
պիր թաքըմ միլլէթ խարապլէյէթլէրի անկարիէ-
լէր մի :

Պիրինճի կիրակոսուն վախճանընտան սօնկրա
Եփրէմ վէ ճնտան սօնկրա Միքայէլ վէ Իքինճի կի-
րակոս օթուրմուշ խէ տէ , հիչ պիր բարեկար-
գութիւն վէ էյիք էտէմէտիքտէն մատէ , կայրը
պիւթիւն պիւթիւնէ խարապ էթմիլլէր Սթուու-
տայ՝ իամինիտէ ճիամինիտէ վէ նիհայէթ իչ օ տէ-
րէճէյէ էրսիչ քի , ալան ալանայ , չալան չալանայ
օրնուչ , նէ օլուր խէ օլուն , հէմէն դափանըն
էլինտէ դալըրչ , պու արատա ևէթիշաի Ֆըրգայը
խալահլէ տէնիլէն շէֆքէթլու տէվլէթիմիլլին
հիւանիւ նաղարը վէ պիւթիւն աշըրյա կիւրուհիսի
թար ու մար էաիպ ատալէթ վէ նիզամը խայրի-
էնին էսէրի մէմուհէսինին իլք թէմէլինի քօտու
խէ տէ՞ օ արալըք Իքինճի կիրակոս քօլէրա իլլէ-
թիւտէ^ն մի օլայ , եօդաս ախէր պիր նամալիւմ
իլլէթտէ^ն մի օլայ վէֆաթ էտէր էթմէզ հէմէն
օքատայ պէքլէյիպ հազըր պուլունան պիլիմ իամի

չէօհրէթի իլէ մէնչուր օլան նիկողոս դայրը դիլէ-
 րի էլլէրինէ թաքըպ մէյտանա չըգտը . պու դա-
 թըն օյնատըղլարը օյունու թավսիլ իթմէյէ հա-
 ճէթ օլմատըղընտան հէմէն շու դատարընը գը-
 սաճայ պէյան իտէրիմ քի , պու առամ էօյլէ պէր
 սօն վուրկուն վուրտու պիւթիւն կիլիկիա վիճակ-
 րարընայ , վէ պախուտու Սիա էհայիսինէ վէ Աթո-
 ուա քի չօղլարընըն քէշֆինէ նաղարէն անճագ
 ախրէթտէ աղլը պաշընա կէլէպիլէճէք տիր պու-
 րալարըն, տէյիլ Մկրտիչ առաջին, Մկրտիչ հինգեր-
 րորդ . վէ տահա էյիսի լուսաւորիչ քէնտուսի
 կէլիլիչ օլսայ , պիր Փայիտէ վէ « ըարեկարգու-
 թիւն » էտէմէյէճէք տիր պուրալարայ , անքրըղ
 շու սէֆիլ առամճըղաղըն հալինէ , չօղ էյի իտի
 էվիլէլքի Հայէպ Առաւջնորդլուղու քէնտինէ , նէ-
 թէքի պէօյլէ պիր կէճնիւլ էղապը վէ « ապար-
 դիւն » մէսնէթ վէ մէմուրիլէթ : Յիլ վագի պիղ
 Սիտէ կիտիպ կէօղիւմիւղ իլէ կէօրմէտիք , Փա-
 դաթ կիտիպ կէօրէնլէրին նաղլինէ պտղարագ ,
 աչրըր տէրէճէ պիր կայրէթ իլէ չալընմագաս
 իմիլ պու առամ , կիճէ կիւնտիւղ վանքըն ամար
 օլմատընըն իւղէրինէ տիւշիւնիւպ թիւրլիւ ֆէտա-
 քնարըրըլար իտէրէք : Ընթիխապտան էվիլ այէմ
 պիլիր քի , վանքըն դարուլարը դարալը , իչէրի-
 սինտէ պայղուչլար էօթմէքտէ իտի . շիտի իտէ
 պու կաթողիկոս կիտէր կիթմէղ իլք էվիլէ պէշ ճն
 թանէ չօճուգ թօլիլայրպ Սիստէն Մարաշտան վէ
 ալտեր քէօյլէրտէն , անինտէ պիր մէքթէպճիլէղ
 աշմըլ , Էղլիլէ վարդապետ իմինտէ Ստամպոլլու
 պիր մալիւմաթլու դաթըն իտարէտի թահարնայ :

Handwritten notes in Armenian script, written vertically on the right margin of the page.

վէ անհտէ մէգքիւր չօճուգլարայ պիրէր դաթ
թէմիզ բուպալար եափաըրըպ , ծնունդ կիւ-
նիւ կկտիրմիչ , վանքտա զաթէն պիր « փոխ »
տէյէն պուլունմազ իքէն , շիմտի կիւզէլ փոխ-
լար պատարագ ասմունքլարը , հայկաբանու-
թիւն , թուաբանութիւն , երաժշտութիւն վէ
սայիրէ « դաս » վէրիմէքտէ խմիչ , օթուգ
դատար վարդապետ , քահանայ , տիրացու վէ
աշխատաւոր միաբանլար պիրիքմիչ , վանքն էօ-
քիւզէրինի գաթըրլարընը շիֆթինի չըպըղընը
պիւթիւն պիւթիւնէ տաղըթմըչ , սաթմըչ , չալ-
մըչ զայ էթմիչ իքէն Նիկողոսեանլար , շիմտի եէ-
նիտէն էօքիւզէր գաթըրլար պէկիրէր , շիֆտճի-
լէր , հարմանտալար , աշճըլար , վէ նիհայէթ հէր
պիր շէյ կիւզէլճէ սըրասընա դօնտուգտան մատէ
քէնտիսի գաթէն սուրբ երուսաղէմ միաբանը օ-
լուպ օրանըն լուսուլ վէ դայիտէսինի փէք էյիճէ
պիլաիդի իչին , իչք էվվէլ սապըգ Տեղապահ Հա-
ճըն Առաջնորդու Պետրոս եպիսկոպոսու տայ ա-
ւագ լուսարար նասպ էտիպ , պիւթիւն տաճարըն
անօթ զգեստ վէ սայիր էշեալէրինի միւմայիլէյհ
եպիսկոպոսուն զկյրի իտարէսինէ թէսլիմ իթմիչ
տիր հիպէթլի պիր « արարողութիւն » իլէ , շէօյէ
քի՛ պիւթիւն միաբանութիւնը թօփլայըպ Լուսա-
ւորիչ պահարանընայ կէօթիւրմիչ կաթողիկոս , վէ
օրատայ հէր պիր շէյի տէյիլ սապըքը կիպի քար-
մաքարըչ իլէ ֆիրատէ ֆիրատէ եաղըպ պիթիւրիպ
իմզայ թահթընայ ալտըքտան սօնկըայ , խազնէ քա-
բուսունուն անահտարընը « Լուսաւորիչին Աջընըն »
իչինէ քօյուպ կաթողիկոս քէնտի էլի իլէ օրասան

ալմաստընը հմր էթմիշ ենի լուսարար նասպ օլունան
 եպիսկոպոսայ , վէ օ տախի կէօղ եաշի իլէ կիտիպ
 « լուսաւորիչ » ին « Աջ » ընրն իչինտէն ալըպ դա-
 պուլ իթմիշ անահտարը : Սեղանատունու տախի
 եափտըրըպ պիւթիւն միարանլար վէ չօճուգլար
 իլէ պէրապէր եէր իմիշ եէմէյի , աղչամա վէ սա-
 պահա իքի վէ իւչ դապ թէմիղ եէմէք չըգարթ-
 տըրարադ : Եաթագ վէ օտայ թաքըմլարը պիր
 շէյ գալմամը իքէն սերիյէն պէղ , պամա վէ սա-
 յիրէ կէթիւրտտիրիպ պիր թաքըմ եաթաքլար
 եափտըրմըշ : Սուֆրայ թաքըմլարը օլարադ չօր-
 պայ իչմէյէ պիր թէք գաշըք տախի պըրագմա-
 մըչլար պարի ինսաֆլը Սիալի տայլար , պրագ-
 սէն օ եալընըղ եիւղ ալթը սահէնին սատէճէ քըրք-
 իքի թանէսինի պրագըպ , ալթմըշ աէօրտիւնիւ
 « վասն ՚ի վերուստ » էթտիքլէրինի , ճնու քի
 մուքատտէմ քէնտիլէր էլլէրի իլէ սայմըշ քիլէրէ
 քօյմուշ վէ գարուսանու մէօհիւրէմիլէր իմիշ ,
 վէ պունտան անկլաչըլապիլիր կայըր Աթոռուն հէ-
 մէն շու պիր ճիւզի վագթին իչինտէ նէ դատար
 դայէթլէրի օլտուղու , կերէք կիւմիւշ , կերէք
 պագըր , կերէք չիֆթ թաքըմլարը վէ կերէք սա-
 յըր վանքտայ պուլունան հէր պիր շէյլէր , եա
 հիչ եօղ նասպետիտ օլմուշ , եախօտ նըսֆը , պիր
 աղ էքսիկ պիրաղ արթըք գալմըշ , թօհաֆը շուն-
 տա տըր քի զավալը եէնի կաթողիկոս կերէք
 պու զայ օլան էչեալարը վէ կերէք մուհատէպէյէ
 տայիր օլան չիֆթ , տէյիրմէն , թառլայ , պահճէ ,
 միճակ իրատլարը , պսակ , նշան վէ սայիրէ վէ
 տայիրէ շէյլէրի օ դատար իպրամլար իլէ տէֆաթ-

լա սօրար իսէ տէ, կերէք Սիսի հաւատարիմ վարդապետէրէ վէ կերէք մութեպերանը միլէթէ վէ պախուսուս Նիկողոսուն վէքիլի մութլաքը պուլունան շահին Սղա կիպի վէ սայիր պիր դաչ « Ջերմեռանդ » զաթա, աւլայ խապէրիմիզ եօդ, պիլմէյիղտէն մատէ պիր տօդրու ճէվապ պլամաղ պու քիլէրին վէ օտալարըն մէօհրիւնիւ քի՞մ սէօքտիւ, գախուլարը տօլապլարը քի՞մ աչաը, [տօլապլարընտա պաղըլարընըն քիլիալէրի քըրըլըպէօյէ աչըմըչ իսէ, քի՞մ եախմըչ պունլարը տէյի սօրար կաթոդիկոս : ճէվապը փէք քըսսայ վէ թէէսսիրլի, « պիլմէմ, պիլմէյիղ » պուրատա տըշարտան առամ վա՞ր մը իտի, սիղ վարդապետւէր պուրատա տէյի՞լմիլիտինիզ, պուրանըն պիր իրատ մէսարիֆ թէֆտէրի եօ՞գմուտուր, պիլմէմ, պիլմէյիղ : « Հանդուցեալ կաթոդիկոսուն » վախճանընտա տէօրթ եիւզ շու դատար չէքի խօզա վար իմիչ, վէ հէր չէքիտի տէ էլիշէր զըշա սաթթըմըչ, վէ պունու խապէր վէրէնտէ տէֆայ Սիսի տիր, պաչկա եէրտէն տէյիլ, պունլարը քի՞մ սաթմըչ, վէ փարայլարը նէ՞րէտէ դալմըչ, նէ՞յէ խարճ օլունմուչ, « պիլմէմ, պիլմէյիղ » : կաթոդիկոսուն վախճանընտա իւչ պէչ թանէ ալէա աղըր բահալը եիւզիւկէր, պիր դաչ թէմիղ փիլօնլար, պիր թազըմ՝ կիւմիւշ զարֆ, դաչըք, բէրօն, իքի թաս, գահվէ ճէզվէսի, պիր տրամ պլթուն, վէ սայիր պիր չօք թաքըմէսպապ վէ էշեալար նէ՞ օլուու, վէ նէ՞րէտէ դալտը, « պիլմէմ պիլմէյիղ » : Սթլար, դաթըրլար, ծն տօքուզ թմանէ էօքիւղէր վէ օնլարըն թաքըմլարը

դազմա , պալթա , օրագ , սապան , պուրղուր , պուղտայ կյն կյն կյնլար նէ՞ օլտու , նէ՞րէտէ դալտը : ճէվապ , խտէրսէն օն սէնէյէ դատար սօր , « պիլմէմ , պիլմէյիլ » . . . :

Խաղնէտէ պիր աղբը միւճէվհէրլի պնակի , քէզալիք պիր աղբը խաչ , օրթասը պիր պէօյիւք եաքուտլու , վէ պունայ տայիր պիր թագըմ մասունք , անօթ , խաչ , աւետարան , վէ սայիրէ վարըմըչ շիմտի եօք , նէ՞րէտէ քալտը պունլար , վէ գինգէ՞ր ալտը , վէ հալէ պիրիննին ի.քիսիննիտէ մաֆազալարը վար քէնախլէրի եօք , քի պու տա պիր պէօյիւք շահատէթ տիր պունլարըն եագըն տա զայ՞օլտուղունա : Հէվիսի պիր աղբը պիլմէյիլ զ Սիօլիլէրին հէր պիրիննին էվինտէ իւչէր պէչէր օնար եիրմիլէր «յիշատուկ» եազըլմըչ դապ դաճագլար վարըմըչ «Այլագլարըն» էվէրինտէ տախի , պունլարը նէ զամիր իլէ սաքլայօքսունուղ էվինիղտէ , աէր սէֆիլ կաթուղիկու : Զամիր տէյի նէյէ՞ տէրլէր տէյերէք պիր իսթիհզա իլէ սիվալ էթտիքտէն սօնկրա , Քիլ վագի պու հէվիմիղին էվինտէտէ պուլունուր անճագ պիլ պունլարտան պաղըլարընը սաթըն ալմըչըղ տէրլէր : Փիմտէ՞ն սաթըն ալմըչընը կէօտտէրին քի ճուռն եագասընը թուլթալըմ , զիրա պու դապ դաճագտան վէք չօղ զայէթի վարըմըչ վանգըն , պիրի աէր , պապամ՝ ալմըչ պէն պիլմէմ , ախկէրի պիր միւս լիւմանտան ալտըղ պիլ ճըլարը , իւչիւճիւ անճալիպ , Աջապահլըլարըն մալը տէյիլմի իտի , քիմէ իսթէր իսէ , ճնա սաթար , պունուն իլինտէ պու դատար ինճէ ինճէ սիվալ ճէվապ լեագըմմը եա՛ :

սէն սալթ (չիշատակ) եագրլը գապլարը սորույոր-
տուն, եանի եագրարը օլան գապլարըմը պաշկա
եէրատէն մի ալլամը զանն իտէյորտուն, հէփիսի
տէ վանք մալի տիր, եաթագլարըմը, քիլիմէ-
րիմիզ, խալիլէրիմիզ, չօճաւքլարըմը, նիհայէթի
քէլամ, վանք տա պիզիմ տիր, մալը տա պիզիմ
տիր, կաթողիկոսլուղու տա պիզիմ տիր, վար-
գապեալիի տէ, միաբանլըզը տա, գաբուճուլու-
ղու տա, աշճըլըզը տա վէ հէր պիր շէյի տէ պի-
զիմ տիր, պիզիմ տիր, պիզիմ տիր, պիզ Ալա-
պահլըյըզ, պիզ Ռուբինեանըզ, «Ալգ սուլը, թա-
գաւորութիւն, ֆահանայութիւն, ութիւն, ու-
թիւն, ութիւնըզ, վէ պու կիլիկիա վիճակլարըտայ
պիւթիւն պիւթիւնէ պիզիմ եսիրիմիզ տիրէր,
քէօլէմիզ տիրէր, արքալըզըմը, ըսպահայըզըմը
վէ հէր պիր շէյիմիզ տիրէր: Մնլար քաղանմալը
հայվան կիպի կէօնտէրմէլի պուրայա, պիզտէ կիւ-
զէլճէ եէկպ իչիպ քուտուրմալըյըզ պուրատայ. . .
սէն քիմի՞ն էվլիսի արայօրտուն պիլմեմ, կելմիշ պու-
րատայ ինճէ ինճէ շէյ սօրույօրտուն, տահայ պիլ-
մէյօրտուն քի պիրապտայ պէօյլէ շէյլէրին արքա-
սընայ տիւշէճէք օլուր իսէն, սանա էօյլէ օյունլար
աչարըզ քի, աքլընտան ֆիքրինտէն կէչմէմիշ,
պագըլարըմը քաւքար քաթօլիք օլմայա չըքըլըրըզ,
պագըմըզ ըրօթէսթան, հէմտ օլտուն, էն պէօլիք
վէ էն միւթէպէր «Ալապահլը» կաթողիկոս պա-
պասը օլան Եպիսկոպոսումուղ պու կիւն «Մեհմէտ
Էմին էֆէնաի» իսմի իլէ միւշէրէֆ օլտու, վէ պի-
զիմ տէ պատիի իֆթիլարըմը տըր, օլմազ իսէ
պիր թաքըմըմը տայ օնուն արքասընայ աիւշէրիզ:

դիրա հէր կիւն մէմլէքէթի ալթ իւստ էտիոյ պիղէ կիւզէլ կիւզէլ եօլլար աչմաքտա տրր , օտայ օլ մաղսայ պիրաղըմըղտայ եահուտի օլուրուղ , նէ օլուր , օտայ պիր մեղհէպ տիր , հէմտէ էն էսկի մէղհէպ տիր : Նիհայէթ շու պապամըղտան տէտէ միղտէն միրաս գալան էքմէյի էլիմիղտէն չըքար մամանըն հէր պիր եօլլարընը իճրա իտէճէյիղ , դիրա պիղիմ տինիմիղ , իմանըմըղ , կրօնքումուղ , նամանսումուղ վէ հէր պիր շէյիմիղ վանքըն կէչիմինին իւզէրինտէ տիր , նէթէքի միլլէթ շիմտի քալքմըչ պունու պիղիմ էլիմիղտէն չըքարմաք իսթէյօր , պիղտէ միւմքինի մէրթէպէ չայըրըրղ հէր պիր ուէգալէթի՝ քէբաղէլիյի՝ տինսիղլիյի իմանսըղըղը կէօղիւմիւղէ ալմըչըղ տրր , եա՛ միլլէթ պու սէվտատան վաղ կէչիպ էինէ քէն էվվէլ պիղիմ էլիմիղտէ պրագըրլար պու վանքը քի պիւտիկիմիղ կիպի ալըպ սաթալըմ , եա եօղ իտէ՛ էլիմիղտէն կէլտիյի քատար չայըչըր չապալարըղ , օլմատըր կիտէր պիր եէնի մէղհէպէ սիւլիւք իտէրիղ , իչթէ օ վաղըթ պիղտէ ումուտումուղու քէսէրիղ վէ միլլէթտէ քուրթուլուր շու պիղիմ պիր չօք պէլլարըմըղտան :

Իշիտիշիմիղէ կէօրէ , վէ նասըլ քի իշտէ ալինէն էօյլէ կէօթէրիյօր Սիալի էամիլլէրին վէ պաճըլարըն չօճուքլարընըն մապէյնինտէ էսրար օլարաք վասիյէթ մաքամնտայ պիր «սկղըունք» եախօտ քայիտէ վար իմիչ , քի հէր քիմ շու վանքտան ճիւղի քիւլթ պիր շէյ «աբարթմաղտայ» ասլայ «ճէհնէթ» իւղիւ կէօրէմէղ տէյի , իչթէ պու ճիհէթիլէ զավալըր Սիպլիէր ճէհնէթի պիենին պի նիհայէթ մէճա ու

սակթանաթնտան մահրում գալմամաք իշին հղճան
ու տիլ շու սեճաաթայ թէշէպպիւս էտէրլէր իմիշ
հէմ պուտա ինքեար օլունմազ պիր « ճշմարտու
թիւն » իմիշ քի, հէր քիմ ֆիրասէթի պուլունուպ
տայ պիր ազ դիատէճէ « արարտըր » իսէ, ճնուն
երի տահա կենիշ տահա կիւզէլ, սուլը սուլաքլը,
պաղը, պահճնի օլուր իմիշ, վէ պու իսէ քէնաի
ինտլէրինտէ պիր « հոգեւոր նախանճու թիւն » մա
գամընայ կիրմիշ օլտուղունտան հէր քէս պիրի պի
րինտէն գիատէճէ շու « անթաւամ պսակայ » նա
յիլ օլմայա աիքթաթ վէ կայրէթ էտէրլէր իմիշ :
Հալ պու քի պու կիւնլէր շու ենի կաթողիկոսուն
թավր ու հարաքէթիւնէ պաքարաք, պու եօլ իլէ
միւշէրրէֆ օլմաքտան պիր ազ ումուտլարընը գաթ
իտէրէք, սայիր պիր սուհուլէթ իլէ շու ճէննէթի
ալիլէյի գազանմանըն պիր եօլունու պուլմաեա
չըքըչմըչար, վէ պու տա ախէր պիր սուրէթ իլէ
օլամայըպ, անճագ ճէննէթ թիւճճարը հաշմէթ
լիւ « անսխալ » փաի հազրէթլէրինին փէշինտէն
եաիշմայա կայէթ իշթիյաք իլէ արզու վէ հաղէս
էթմիլլէր, կայրը շիմտի չէշմի բիւշան օլուն պի
ղիմ հազրէթի « փունջուն » փունուն. զիրա էմէք
լէրի պօշա կիթմէաի, հիշ տէյիլ իսէ պիր աղա
ճըք արզուսունա երիշաի զանն իտէրսէք, Հալ
պու քի գավալը Սիսլի էմիլլէր սատէճէ շուրա
սընը պիր էյիճէ միւթաալա վէ հիսապ էտէմէ
միլլէր, քի էվվէլա պու եօլա թէշէպպիւս էթ
տիքլէրինտէ պիւթիւն տէ տէյիլ իսէ պիր մըք
տարընը գուտուրուրլար քէնաիլէրինէ օ՛ վանք
տան էթտիքլէրի « վանն ՚ի վերուստլարն » հէր

հալ, նէթէքի օ Աթոռ քէնտիլէրին շիւրիւք պաթըլ վէ քօքմուշ զիւիւմլէրիննէ եայընըզ քէնտիլէրէ մախսուս օլմայուպ , ումումի տէօրթ պէշ միլիեօն էրմէնի միլլէթինն մալի միւլքի տիր , վէ քէնտիլէրին շիմտիյէ գատար էթտիքլէրի խըրսըզըք աշըքեայըք վէ էտէպրիզլէք տիր . էլ վէրնր կայրը տէյէճէք զանն խտէրսէմ միլլէթ : Իքիննի մուքատտէմ քէնտիլէրին ճէսուրճա այըպ չարմաւարը իլէ մուվաֆիադ օլուրլար իմիշ ճէննէթէ քէնտի իթիզաթլարընճա , ֆագաթ շիմտի , նէթէքի պու զաթիլլիլլէք եօլու իլէ գաղանմադ իսթէրլէր իմիշ , շունու պիլլինլէր քի պու թարիք պլմայըլա չարմայըլայ օլամադ , իլլէքի վէրմէ իլէ , հէր նէ գատար տա էվվէլի վէք ֆիյէթլի իտի խտէտէ շիմտի պիր ազ բիացա տիւշմիւշ օլտուղունտան ճէննէթին արընը պէշ էիւզ էթմիշ եէտի պուչուք դըչա էնմիշ տիր , քիմին վաքթի վար իսէ պույուրսուն մէյտանա , էօյլէ մէճճանէն շէյ եօզ աուր օրատա , եաղմա եօզ դուղում եաղմա եօզ տէյօր շիմտի հէր քէս , անճագ եայընըզ պաճըլարա պիր ազ գօլայըք օլապիլիր զանն խտէրսէմ , օտա սըքքճա խոստովանանք օլմա իլէ , հաֆթատա հիշ տէյիլ իսէ պիր իքի տէֆա թէնհաճա կիտիպ բաթէրանըն օտտարնա պիր իքի սահաթ խոստովանել օլմալը , իլլէ քի կէնճլէր , չիւնքիւ գարըլար էհտիեարդատըքճա , կիւնահլարը ազաւմայա պաշար իմիշ . . . . :

Իշթէ պու իմիշ շիմտիքի Միստէ գուլանըլան « փօլթիթիզա » կայրը Ալլահ իմաստ էթսին օ կաթողիկոս օլտում տէյէն իսեղճ ատամճըղազա ,

ամինս քէնտի մէքթէպ աչսըն , եաթագ եափսըն , շինի չէօմէկ , շիչէ պարտագ , ֆինճան , բէրոն դաշք պըչագ , միւտէրրիսլէր թութսուն , վիճակարը բարուդեւէ էթփն վէ դայրիհիւմ վէ դայրիհիւմ նէ իթթէրսէ եափսըն , Սիսլի տայըլար քէնտի պիլտիքլէրինտէն պիր բարմագ կէրի տուրմայաճաքլարընա աէյիլ եալընըդ պէն , պիւթիւն Ատանա վէ քեաֆֆէյի վիճակար էհայիսի քէֆիլ տամէն օլուրուդ : Պու կիւնլէր տույաուք քի սէֆիլ կաթողիկոս դալքմըշ Արիստակէս եպիսկոպոսու Մըսըրա Նուպար բաշայա կէօնտէրմիլ շու Նուպար Շահնազարեան մէքթէպինին կիլիկիաեա նագլ օլունմասը իչին : Աւագ լուսարար Պետրոս եպիսկոպոսու տայ Հալէպէ , վէ սայիրլէրինտէ սայիր վիճակարա կէօնտէրմէք իթթէյօրումուշ , հէմ միւռօն չըքմասընա տավէթ էթմէյէ , հէմտէ ճիւզի քիւլլի շու սէֆիլ Աթուայ պիրէր իանէ թօփլամաեա , վէ պիր թարաֆտան տա հիչ տուրմայըպ վանքըն վէրանէլէրինի քի հիչ պիր սաղ եէրի դարմամըշ , պախուսուս քի պիւթիւն տաճար վէ իլլէքի վէրնատուն քի զաթէն զէլզէլէտէն էյիճէ զէտէլէնմիլ օլուպ , վէ շիմտիյէ գատար տայ հիչ պիր պագըպ վաղիֆէ էտէն օլմատրդընտան , օ մէնշուր քիս պինանըն այաքլարը խուրտուխաշ օլմուշ , վէ պէշ ալթը բարմոգ գատար եարու այրըլտրգտան մատէ , պու կիւնլէրտէ բէք թէհլի քէյէ կիրմիլ , օ տէրէճէ քի տիպինտէն դայրը , առամ կէլիպ կէչմէյէ ճէսարէթ օլունամայօրումուշ , իլթէ օնլարը զէրուրի աշաղա ալտրըրպ պիր չարէսինէ պագմաեա պաշլամըշ կաթողիկոս , վէ

չիմտիցէ դատար տա հայրիճէ վերանէ օրմուշ օտա-
լար, ակտորլար, ֆրորն, աշխանէ թամիր վէ ա-
մար էթտիքաէն մատէ, օտա, սեղան թաքըվարը
վէ լիւզում օլան էրզաքլարը աիւզէթմէյէ էզ ճան
ու տիլ կայրէթ էթտիյի հէնկեամտա, ճնունդուն
օնունճու կիրակի կիւնիւ էվլէլինտէն հիչ պիր
գիյլ ու գայլ եօղ իքէն դապ դաֆիլ սապահ ժա-
մինա պիր թաքըմ Սիսիլէր վանքա կէլիպ « Էս
առաւել » վաքթինտէ « ժամարար » անմայաճագ-
սըն տէյի պիր բաթըրտըտըր քօբարըրլար տա-
ճարըն իչինտէ, կաթողիկոս Աթոռա տուրտու-
զու հալտէ, պու սէսէ հէր քէս թաաճիւպ էտիպ,
սյըպ տըր, ժամըն իչինտէ սուս օլուն, տէմէյէ
դալմազ, պիր գաչ Նիկողոսուն օղլու ուշաղը, ա-
մուճասընըն օղլու, թէյլէսինին քըղը, հալասը-
նըն թօրնու, եանը քըրըք, կէօղիւ չքքըք իւչ
պէշ թանէ քէնտի կիպի աղըյալար ժամարարա
վէ Աթոռա տօղրու եիւրխիւշ իւէրլէր ժամարա-
րը սեղանտան կաթողիկօսը տա սթոռտան աշաղը
չէքմէյէ իսէտէ, կէրէք պիր թաքըմ էհլի ըրզ
կիրուհի, վէ պախուսուս օ կիւնլէրտէ, թէսաա-
աիւֆէն վանքտա պուլունան պէշ օն Հաճընլըլար
վէ Սիսիլ օլմայան վարդապետլէր Աթոռուն էթ-
րաֆընը ակարագ, պըրադմագլար օ՛ « յանգդնու-
թիւնը » էթմէյէ իտէ տէ, Անթէպ առաջնորդու
Ինթիեար Յակօբ իսմինտէ պիր վարդապետին
քօթուզունա էօյլէ պիր աիւրթմէ վուրուրլար զու-
լըվար քի, իքի իւշ կիւնէ գատար զավայը ա-
տամճըրզազ սօլուզունու ալմայրպ հայրիճէ իլան
մուշամպա իտէրէք կիւճ հալ իլէ պիր ազ րիւզէ-

զիր , քէղալիք օ՛ պիր տըշարտան օլան վարդա
պետէրէ : Ստըլ տիքաթայ շայան օլան շուրասը
տըր քի , եէրլի վարդապետէր նէ իշէ կիրիշիպ
սուս օլուն տէյօրլար , նէ տէ օնլարայ թօքանան
օլույօր , նիհայէթ հայլիճէ ատամլարա սուսու.ք
վէ թօքաթլար էնտիրտիքտէն սօնկրա պիրտէ
պիր հաճընլընըն հէմէն կէօղլունէ եաղըն եէրտէն
եարալայըպ գանլարը ադտըղընտա չազըրշմայա
պալանըր , վէ պու արատա վարդապետէրտէն
վէ գալապալըքտան պաղըլարը կաթողիկոսա իպ
րամ իտէրլէր քի հիւքիւմէթէ պիր խապէր եէ
թիշտիրսին , լաքին միւշարիլէյհ կաթողիկոս սա
լայ պունա ըիղա վէրմէտիքտէն մատէ , կէրի ժո
ղովուրդա տէօնէրէք պիր չօդ ըէճալար էտէր
արպետայը մեքս էթմէք իշին , նէ քի իօթէյօր
իսէնիզ , էօյլէ օլաուն , թէք սիզ ըահաթ տուրուն
շու պատտարազը ֆէսատա վէրմէյին տէ , քօ պէ
նիմ իամիմ զիքը օլնասըն տէտիլինի ստըլ օ աշըր
եա կիւրուհի շէհատէթ վէ թաստիք էթմիլլէր
տիր , պուրտտա պազը ֆէսատլարըն պէլինատէ
պուչադ վէ զամալարտա կէօրիւլիշ տիր , վէ հա
լէ վարդապետին պիրիսինէ , շիմտի ճանընայ . . .
տէյէրէք զամայա էլ աթմըշ իսէ տէ եէթիշիլիպ
մէքս օլունմուշ տուր , վէ իշ պու տէրէճէ ճէսա
մէթ պուլտուղունու կէօրէրէք ժողովուրդլարտան
պազըլարը հիւքիւմէթէ խապէր վէրմէյէ մէճ
պուր օլնուշլար կաթողիկոսուն մայիւմաթը օլմա
յարազ վէ միւթէսարըրֆ պէյ քիհէննի խապէրի
եօք կիպի պիր եիւզ պաշը միլաղլիմ , թահրիթաթ
միւտիւրի , վէ պիր իքի տէ զապթիյէ եօլլայըպ

քէնտի պօրճու օլան իշին թէճէսսիւսինէ չը-
 քար , արար , դարար խէտէ պաքար քի իշ
 քէնտի խտէտլլի եերէ եէթիլմէմիշ , հէմէն չար
 չապուք միլլէթին նէ քատար եիւզէ կէլէնլէրի
 վար խէ թօիլայլպ պաչլար ինճէ ինճէ ծնլարան
 սօրմայա պու մատտէյի , ասըլ Ֆէսատ չըքարանլար
 մէյտանտայ իքէն , ծնլարայ հիշ պիր սիւլալ ճէվապ
 իթմէյէրէք , քապահաթարղ կիւրուհինէ սըզը սըզը
 սօրտուղունտայ , իշլէրինտէն պիրիսի « Սիլ պիզ-
 տէն էյի պիլիրսինիլ էֆէնտիմ պու Ֆէսատը չըքա-
 րանլարը » տէր խէ տէ , միւթէսարրըֆ իշի հիշ
 իւսթիւնէ ալմայարաք թարղը ախէրէ տէօնտէրիլ
 պէրի էտէր , էօթէ էտէր , նիհայէթ իւշ տէօրի
 պալարըրը չըպլաք մահպուս էտէր , սուրէթէ վէ
 պիր քաշ իլէրի կէլէլնէրի տէ պիր թարաֆայ ալա-
 րաք , խէֆիճէ տէր ծնլարա քի , սիլ կաթողիկոսուն
 եանընայ չօք կիտիպ կէլմէսէնիլ էյի օլուր , դիրա
 զանն իտէրսէմ , սիլին օ՛ քատար կիտիպ կէլմէ-
 նիլտէն մէմնուն տէյիլ տիր քէնտիսի , վէ ծնլարը
 սալտըղը կիսի , մաքսուսի օլարաք պիր եիւզ պաչը
 կէօնտէրիլ կաթողիկոսայ վէ կիլլիճէ տէտիրթ-
 տիրիլ քի , միւթէսարրըֆ պէյ մաքսուս սէլամ է-
 տիյօր , տէյօր քի , էյի պիլիր քի պէն քէնտիսի
 վէք չօք սէվէր վէ սիանէթ իտէրիմ , էսրարճայ
 մալիւմաթ վէրիլիմ քէնտիսի քի , շու միլլէթ չօր-
 պաճըսըլըմ տէյէն ատամլարայ չօք եիւզ վէրիպ
 եանընտա պուաքմասըն , դիրա ծնլարըն հիշ պիրի-
 սիտէ տօստ տէյիլ տիր քէնտիսի : վէ պուստան
 պիր իքի սահաթ սօնկրայ քէնտի թարիֆի իւզրէ
 մահպուսլար թարաֆընտան պիր արղուհայ վէլլ-

(N=47)

28308-62

լիր , վէ քէնտխի մախտուսճայ մահպուսհանէյէ
խալիլ խամինտէ փէրտէ չավուշունու կէօն.աէրիպ
մէգ.քիւր մահպուսլարը քաիույա չաղըրըպ շէօյէ
թալիմաթ վէրտիբիւր քի , նէ վա.քըթ սիզի միւ-
թէսարըրֆ պէյ չաղըրըր իտէ , պիզ ի.քի եիւզ քի-
չիտէն զիատէյիզ , էկէր մահպուս էթմէ.ք լաղըմ
կէլիբտէ , հէփիմիզի պիբի.ք մահպուս էթմէլիաինիզ ,
եօղ իտէ պիզիտէ քօյ վէրմէլիաինիզ , տէյին , տէյի
էսրարճայ թէնպիհ էթտիբիւր.քէն , օրատա պուլու-
նան մահպուսլարտան «Ավան-Հասան վէ Համբար-
ձում» իոմինտէ ի.քի ատամ մէգ.քիւր չավուշուն
սէօյէտլիյինի տույուպ պաղը մահպէ սէօյէրլէր ,
վէ իլթէ պու եօլ իլէ միւթէսարըրֆ պէյ քօյ վէ-
րիւր օ՛ ֆէսատ ատամլարը քի , մազպլաս էկէր օ՛ կիւն
մանասթըրըն իլինտէ պունլարա պիբազ քարշը տու-
րան օլսայ , հէր հալ պիւր քաչ ատամլար զայ օլուր իմիշ-
նասըր ըսա շու էշըր.յա կիւրուհինին ֆէսատ պաշլա-
րընտան պիբիաի վէ չաշուտու ք մէմուրիյէթինի տէր
իւհտէ էտէն Նիկողոսուն « Հոգեւոր Հայրը » Մէհ-
մէա-Էմին էֆէնտի քէնտի խանէսինտէ հարամը
միւհթէրէմի օլան հանըմ բիատէթի թահարնտա
ճէմ օլան աշըր.յա ճիւմհիւրիինին թարաֆըն-
տան միւթէսարըրֆ պէյէ կիտիպ կէլիպ , էր-
թէսի սապահ ինրա օլունահա.ք արպէտանըն գա-
րարը քաթիսի խէֆիյէն վէրիլալիյինտէ , միւմայիլէյհ
միւթէսարըրֆ շէօյէ պիւ իսթիհզայ նէվինտէ թէն-
պիհ էտէր քի , պաքսընլար քի քան չը.քահա.ք եէրէ
վուրմասընլար տէմիլ իտէ տէ էմին էֆէնտիյէ , ա-
սըլար շու պիւր քաչ թանէսինին վէ պա խուսուս
կաթոզիկոսուն էօլաիւրտիլէր , էօլտիլէր հավա-

տխմանի տույժնաքտայ խմիչ կէօրիւնիւր , նէթէ քի պէօյլէ պիր ճէսիմ՝ վուգուաթայ տալա պիր էհէմ միյէթ վերմէյիպ , պու կիւն տէօրթ միլիօն Երմէնի միլլէթիւնին պիր մաքամը մուքատտէսինի պէօյլէ պասըպ , նամազը պիւթիւն պիւթիւնէ ֆէսատա վիրմէյէ ճիւրաաթ էտէն պիր կիւրուհին ֆէսատ պաշարընը անինտէ պուլուպ միւճիւղաթը շէտիտէ իլէ թէրպիյէ էտէճէք իքէն , իքի սահաթ քատար մահպուստա պրաքմատան պիր արգուհալ թէրթիպ էթտիլիպ , վէ աղըղլարընայ ճէվապ վէրիպ սէօյլէտիպ անիտէ րայէթ վէ հէօրմէթ իլէ սայը վէրիք , կիթ կայըը պէօյլէ պիր միւթէսարըֆ կիւնինտէ վէ էօյլէ ֆէսաթէնկիղ աշըըյալար օլան եհրտէ կաթողիկոսլուք էթտէ , միլլէթտէ սէնտէն խայըը պէքլէսին : Եազըք , աճըրըմ էվվէլա շու խեղճ կաթողիկոսուն վէ սանիյէն սէֆիլ միլլէթին հալի վէրուշանիյէթիւնէ , էվվէթ Տէօվլէթիմիղտէն մէմնունըղ զիրա ֆօղանտան ֆօղան օղլունու քալտըրթտը , հալ պու քի պիր ֆօղան քալքտը իսէ , սէքսէն ֆօղան օղլունուքլարը վէյտահ օլտուլար եհրլէրինէ . . . . . :

Պու վուգուաթլարըն էրթէսի կիւնիւ կաթողիկոս հազրէթլէրի պիր եպիսկոպոս պիր տէ Ան , թէպ Առաջնորթու իհտիյար Յակոբ վարդապետի պըպ , միւթէսարըֆա կիտէրէք , շու վուգուաթիւղէրինէ պիր թագըմ՝ լաքըրտըլար էթտիքտէն սօնկրա , կաթողիկոս սօրույօր միւթէսարըֆա քի , նէ՞ իմիչ պու ատամլարըն շիքեայէթի : «Պօշ շէյտիր , քէնտի էվվէլքի կաթողիկոսլարընը խթէյօրլար , վէ պանա տա պիր մահղէր վէրմիլլէր քի

պապը այլիչէ կէօտնէրէյիմ, կէօյա սյընճա պիր
կաթողիկոս եաղլանմըշ ի.քէն, պիր ախտերի օլա-
մազ իմիշ, ծնուն իչին պիզ եինէ ծնու իսթէրիզ
տէյօրլար» տէր: Կաթողիկոս սօրար քի պիզտէն
պիր թաճիզլի.քլէրի եախօտ պիր թէչէ.ք.քլիւրի
վա՞ր մը: «Խօսյըր, ասլա սիզին հա.քլընըղտա պիր
շէյ տէտի.քլէրի եօ.ք, իշտէ քէնտիւրէրին վէրսլի
մահսէրտէ» տէյերէ.ք, սիպիլէրին պազը չօլու.ք
չօճու.ք թարաֆընտան վէրիլմէ պիր տըռըլթը
քեահատը կէօսթէրիը կիւ.լէրէ.ք, վէ տէր. քի»
պա.ք, ալլահը սէվէրսէն, շունա մահսէր տէյիլէ
պիլի՞ր մի, պիր տըռըլթը շէյ եազարըրս պիր
քաշտա իմզալար քօմուշ պիր եազը վէ պիր քա-
լէմ իլէ կէթիրմիշլէր, անճաղ պէն շու ֆէսատա
շիւքհէ վէրէն զէվաթը թօրլաթտըմ տիւն.քիւ կիւն,
չօ.ք սօրտում, սիվալ իթտիմ.քէշլ իսթինթա.ք էթ,
տիմ, պաշկա պիր շէյ պուլամատըմ պիր լա.քըր-
տըտան մատէ, վէ հալէ տէֆաթլա սիզին իչին
սօրտում.քի, Կաթողիկոս էֆէնտիտէն պիր թա-
ճիզլիլինիզ պիր ինճինմէնիզ վա՞ր մը տէյի, հէվ-
սիտէ պիր աղըղտա տէտիլէր քի, խօսյըր, պիզ օ՛
ատամտան աղըրըրս ինճինմէտի.ք, անճա.ք պիզ
քէնտի Նիկողոսումուզու իսթէրիզ, տէյիլ քի պու,
հէր քիմտէ կէլսէ, եինէ պիզ պունու ետփաճաղ-
ըառ.ք: Էօյլէ իսէ տէր, Կաթողիկոս, հիմմէթ է-
տին պութա.քըրիլէրինի պիր մազպաթա գըրըքը
պիր շէյ եալըն տէ պէնտէնիղէ վէրին: Էվվէլ է-
մլրտէ պիր չօ.ք տէսիսէլէր քուլլանտըրտան սօն-
րա» մազպաթա օլամազ, լա.քին իսթինթա.քլա-
րընըն սիւրէթլինի իսթէրսէն վէրէլիմ, Ֆաքաթ

րէամէն պիր միւզէքերէ վերմէյի սին , « Էօյլէ պիր միւզաքերէյէ հաճէթ եօղ իսէտէ , մանի տէյիլ , չիմտի վէրէյիմ պիր միւզաքերէ տէ » : Շու արզուհայ , իսթինթաք վէ թաքրիլէրին սիւրէթինի հիմմէթ էթ քի , օլմայա սօնունսա պիր ախէր եօլա տահա սաիալար , զիրա պու սէֆիլ ատամլարըն նասահաթճըլարը վէք չօք կէօրիւյօրում , տէր կաթողիկոս : « Ֆիլ վաքիտէ էօյլէ տիր տէր միւթէսարըրֆ , վէ սիզ պէնի տիյնէրսէնիզ , նասըլ քի տիւնտէ մաքսուս եիւզ պաչը իլէ խապեր եօլլաարմ , պուրանըն միւթէպէրիիմ տէյէնլէրին հիչ պիրինէ տէ եիւզ վէրիպ եանընա կիտիպ կէլմէլէրինէ միւսասատէ իթմէ , չիւնքի պունլարըն հիչ պիրիսի տէ էյի ատամ տէյիլ տիր , վէ նիհայէթ պէնիմ անկլայըլմա կէօրէ , շու կաթողիկոսպուք մաքամը պուրատան պիր ախէր միւնթաղամ մահայլէ նաքլ օլունսա չօք էյի օլաճաք , նէչէ քի պուրանըն ատամլարը պիրէր վահշի վէ եապանի հէրիֆլէր տիրլէր , վէ ասլա սիզէ բահաթլք վէրէճէքլէրինի աքլըմ քէսմէյօր . . . : վէ պունա տալիր պիր չօք տէսիտէյի լաքըրտըլար սէօյլէյերէք շու իսթինթաք սուրէթինի կայրը պիլմէյիլ նէյէ՞ մէպնի ունութտուրմաք իստէմիլ : կաթողիկոս կայրը իչի էյիճէ աղնայարաք , մաքամըն ախէր մահայլէ նաքլ օլունուպ օլունմամասը պիլիմ պիլէճէյիմիզ օլմայուպ , ումումի միլլէթէ մաքսուս պիր քէյֆիյէթ տիր . տէտիքտէն սօնկրա , տէֆա միւքէրրէր էտէր քի , էֆէնաիմ , իչտէ պույուր սուղունուզ միւզաքերէ հազըր աըր , էմը էտին տէ շու սիւրէթլէրի կէթիրսինլէր , զիրա պէնտէնիզ

խաստէթէն պու մատտէ իշին կէրմիշիմ տիր : « պէ ճանըմ տէր միւթէսարըֆ , « հէր նէրէտէն պիղէ սորսալար , պիղիմ վէրէճէյիմիղ ճէվապ պու տըր , նէ՞ հաճէթ կայրը պունուն իշին մաղպաթա , եա- խօտ սիւրէթ իսթէմէք , իշթէ պէն սանա շու ա- տամլարըն եանընտա թաքրիւր իտէրիմ քի , պու հէրիֆլէրին սէնին շախարնտան ասլա պիր տավա- լարը եախօտ պիր թաճիզլիքլէրի եօդ , պունլարըն իտտահասը մաքամընըզտան տըր » :

Իշթէ պու շիֆաէն սէօյլէտիկինիզի թահրի- րէն վէրմէյէ հիմմէթ էտին , էֆէնտիմ , պունտա նիղամա մուղայր պիր քէօյէ եօք զանն իտէրսէմ , տէր կաթողիկոս : « Ֆիլվաքի պիր շէյ եօք , ամ մա նէ՞ միւճիւպ պէօյլէ պիր շէյ վէրմէք , նէթէ քի պիղ տէֆաթլա թաքրիւր իտէյօրուզ իշտէ սի- զէ » : Լաֆ թօշպայա կիրմէզ , էֆէնտիմ , քեա- հատ կիրէր , տէր կաթողիկոս , նէթէքի նիղամա թօքունուր պիր քէօյէսի եօդ իսէ , նէ աճայի՞պ քի պու դատար տայանըյօրսունուզ , ֆիլ վաքի պու առամլար պու կիւն կէրէք թահրիւրէն վէ կէրէք շիֆայէն պիղիմ քէնտի շախարնտան հիչ պիր տավամըզ եօք , իլլէ մաղամընտան տէմիշ- լէր իսէտէ , օլապիլիւր քի եարըն ակտէր նասիհաթ- ճընըն պիրիսիտէ շախարնտան պիր տավա աչըն քի , սիզ պու տավայը գազանասընըզ տէր : Իշ- թէ պունուն իշին տիր պէնիմ պու դատար ըսրար էթմէմ պու խուսուսուտա : « Ստամ , նէ՞ օլմուշ , էօլէն եօք դալան եօք , պիր դուրու միւնասազա օլմուշ , հիչ պիր մէֆհում եօք իշտէ , պիր դաչ առամ մահպոււս էթտիրտիմ , պիր սահաթտան ծնլարը

տա պրագտում, իշ պիթտի կիթտի » : Զաթէն պիզտէ պու խուսուսու տա սիզէ տալանը օլմուշ տէյիլ խտիք եա՛, օ՛ սիզին պիլէճէյինիզ իշ տիր, խթէր մահպուս էտէրսինիզ խթէր քուրթարըրսընը, պիզ միլլէթիմիզտէն ասլա տավանը տէյիլիզ անճագ շու իշէ ֆէսատ պրագանլարը պուլմագ հիւքիւմաթըն քէնտի վազիֆէսի խտի խտէ տէ, հէր նասըլ խտէ, պուրասընատա էհէմմիյէթ վէրիլմէմիշ տիր, զիրա պէնտէնիզտէ էյիճէ պիլիւր վէ դանմըչըմքի պու ֆաքիր ատամլարըն իշի տէյիլ տիր պէօյլէ դարդաֆիլ կէլիպ շու դատար միլլէթին պիր մուդատտէս մագամը սայըլսն մահէլի ըհզալէթլէ պասըպ պու տէրէճէ քէբագլէլիք էտէրէք քուպպէ նամագընը ֆէսատա վիրմէք, հէր հալ պու իշին իշինտէ տըշարտան պիր դուվվէթ պիր թէշվիք վէ թահրիք օլմալը տըր, վէ պունու արայըպ պուլմագտա զանն էտէրսէմ հիւքիւմաթըն վազիֆէսի խտի խտէտէ, կայըր նէյէ մէպնի պիլմէմ էհէմմիյէթ վէրիլմէտի, « նէ խտէ, տէր միւթէսարըրֆ պէյ, պէօյլէ շէյլէրի շօք դարըշտըրմագ էյի օլմագ » : Բէք էյի, էկէր պիր ճամիտէ զուհուր էթմիշ օլսա պէօյլէ պիր արպետա, եիննէ պէօյլէ պիր դաշ ատամ էօլմէսինն՞ մի պէքլէրիտինիզ, եօզ խտէ անինտէ պիզզաթ քէնտինիզ քօշուպ կիտէր խտինիզ, նասըլ քի Սթամպօլտա պէօյլէ պիր մուհիմմ՛ զուհուրաթ օլուր խտէ միլլէթ քիլիսէյլէրինտէ, եախօտ ախէր պիր եէրէ, անիտէ զապթիյէ միւշիւրիւ վէ սայիր մէմուրանլարվէ պէլքիտէ սէրասկէր փաշա հազրէթլէրի քօշուպ կիտէրլէր : « էյ՛ ճանըմ, պու դատար էհէմ-

միյէթ վերեճէք պիր շէյ օլմամըշ , զերա պէն քը-
լըճըմը տախի թաքընմըշ հազըր խիմ կէլմէյէ ,
Ֆադաթ սօնկրա խապէր ալտըմքի էօյլէ պիր ճէ-
սիմ պիր վուդուաթ օլմամըշ , վազ կէլտիմ կէլմէ-
տէն » : Էօլտիւրմէքտէն մատէսի օլտու , վէ օ՛ տա
պիզիմ պիր չօք բէճամըղ իլէ , տէր իսէ տէ կա-
թողիկոս , գուլաղը պիլէ տույմաղ միւմայիլէհին
նիհայէթ պունա պէնզէր իքի սահաթ գատար
միւքեալէմէ օլտուքտան սօնկրա , մէգքիւր սիւ-
րէթլէրի վէրմէյէրէք սավմըշ պաշընտան կաթո-
ղիկոսը միւթէսարըֆ պէյ , Ֆաքաթ սօնկրատան
պէօյլէսի պիր « աեղեկագիր » պիւթիւն միլլէթ
միւթէպէրլէրի սայըլան ատամլարտան ալմըշ զանն
խտէրսէմ կաթողիկոս , միլլէթ սիզին շախսընըզ-
տան մեմնուն տուր , վէ ասըլայ սիզին իլէ պիր տա-
վասը եօք տուր տէյի : Շունուտա ունութմաեա-
լըմ տէմէյէ քի Ատանատա կաթողիկոս ինթիխապ
օլտուզու հէնկեամտէ , Սիս միլլէթ միւթէպէրան-
լարընտան պիրիսի Ատանատան կէլիպ , Սիսէ կի-
րէճէյի վազըթ , միւթէսարըրֆ պէյտէ ավա կի-
տէր իմիշ , պիլ թէսատիւֆ բաստ կէլտիլինտէ ,
աթը օնա տօղրու սիւրիւպ տէր : « Ատանատա՞ն
մը կէլիյօրսուննէ խօճա Յակոբ : Էվվէթ էֆէն-
տիմ , տէյօր Յակոբ : « Նէ՞ եաբտընըղ կաթողի-
կոս մատտէսինի » : Ինթիխապ խտէյօրլար , եա-
դըն կիւնտէ պիթէր : « Նիկողոսո՞ւ մու ինթիխապ
խտէճէքլէր , ախերինի մի » տէյօր միւթէսարըրֆ
պէյ , Նիկողոսու ինթիխապ էտէճէք օլսալար
պէօյլէ հէր էհալիտէն պու գատար ատամ թօփ-
լամայա նէ՞ հաճէթ վարըտը , հալի իլէ պիր ախէր

միւթաճաքկընը ինթիխապ էտէրէր : « Սիզին ազլընը էրմէյօր խօճայ Յակօր , սիզ պուրայա տըչարտան ատամ կէթիրթմէսէնիզ չօք էյի էտէրսինիզ , էկէր իսթէրսէնիզ սիզ պիր կիւզէլ մահսէր ետիրն կէթիրին պանա Նիկողոսու հէր հալ իստէրիզ վէ օլմատըզը հալտէ շէօյէ օլուրուզ տէյի , պէնտէ լայրդլը պիր ինհա ետզար կէճնտէրիրիմ անիտէ պապը ալիյէ , վէ մէմուլ էտէրիմ քի իշ պիրթէր : Օ վաքըթ օլամամըչ իսէ տէ , իշթէ պու եէնի ֆըրքատա Նիկողոսեան աչըրեալարընա թըպիը պէօյէ պիր մահսէր ետիտըրմըչ միւթէսարրըֆ պէյ , կիթ կայրը անկնա քի պու աթվար ու հարաքէթտէ օլան պիր միւթէսարրըֆ իսարէսի թաճարնտա պուլունան պիր դօղանլը մահէլինտէ նասըլ կաթողիկոսյուք էտէպիլէճէք պիր ատամ , պախուսուս շու նասահաթ վէրտիյի ատամտա հակաՆիկողոսեան օլտուղունու պիլիրիքէն , պու դատար աչըքտան աչըղա թալիմաթ վէրիյօր իսէ , աճէպա Նիկողոսեանլարա նէլէ՞ր սէօյէմէյօր , վէ նէլէ՞ր ետիտըրմայօր : կայրը պուրատընը միւթաալէ էթմէյէ էրպապը իւրֆանլարըն տիքքաթ ու տիրայէթինէ պիլ իհալէ :

Շուրասընա վիէք թէաճիւպ էթմէքտէյիզ քի մատամքի պապը ալի պէօյիւք պիր էմնիյէթ վէրմիշ պու մէսէլէյէ : Նէտէն տօլայը պու միւթէսարրըֆ հազրէթլէրինին միճազը ալիլէրինէ մուվաֆըք կէլմէյօր պու մատտէ , զիրա շու ենի ինթիխապ օլան կաթողիկոսը Սիստէն քալտըրըլմասը պապընտայ էզճան ու տիլ կիզլի վէ աչիքեար դայրէթ էթմէքտէ տիր : վէ պու մագսէտինէ էրմէք

իչին էրմէնի տալալարը վէ հազարը պիւթիւն պիւթիւնէ Միս սանճաղընտայ չիւրիւամէքտէ օլտուքտան մատէ, Հաճըն միւֆթիւսի կիպի պիր զալլամ վէ զատտար Գօզանյը երպրուսունուն իւչ պին հաքսըղ իչէրինի պիլ վիքայէ, պիւթիւն պիր Հաճըն էհայիսինի օնայ էսիր վէ քուլ էթմէյէ դասաու կայրէթ էթմէքտէ տիր: Մանասթըրըն այթմըչ եէթմիչ սէնէտէն միւթէճավուղ միւլք վէ արաղիսի օյան թըլան իամինտէ թօփրաղընը խրրսըղ վէ խալընյըք իլէ մէշուր օլան պիր թաքըմ աչղըեա քիւրտլէրէ ալէնէն էքիպ պիչմէյէ բուխասթ վերմէքտէ իմիչ, վէ իսատտիկի կիպի տէ մաղպաթա երպրպ կէօնտէրիր իմիչ վիլայէթէ թօհաֆը շուրտա տըր քի ասըլ միւլք սահապը օլան մանասթըրտան չըքմըչ հէօճէթ սէնէտ արարըմըչ տա, շումէլուն քիւրտլէր քի քէնտի խրրսըղ վէ խաինյիքլէրի իլէ պիւթիւն ալէմի աճիղ թաճիղ էթմիչ իքէն, կէլմիչ պի զայբը հազդըն մանասթըրըն ալթմըչ եէթմիչ սէնէլիք միւլք արաղիսինի էքէրլէր պիչէրլէրտէ օնլարա նէ' հէօճէթ սօրար նէ' սէնէտաքայրը կիթ պունունտա էսրարը նէրտէ օլտուղունու ազըն ըլա ալլա:

Կէլէլիմ քի հէր նէ' դատարտա օն պէչ երկիրմի կիւն էվիլինտէն դուրուլմաքտա իմիչ իսէ տէ պու թուրյու, Ստամպօլ թարաֆընտան Նիկոզուոն վէ պիր տիրայէթլի վէ « աղդասէր » էֆէնտինին թէչվիղի վէՍտանատան աչըրը « ուղպախու » Սիալի օղլու տէնիլէն զաթըն վէ բէֆիքլէրինին « խազաղասէր » վէ « անդադար » թահրիզի իլէ, շուկիւնլէրտէ պունլարա եէնի մուալվին օլանպիր « բարի

պտուղ արբանեակըն » զահլրէ կէմէսի իլէ տահա
զիյատէ թահգլլիյէթ վէրմիշ, վէ պու զաթ քի՞մ օլ-
տուղունու ահլամաք իսթէրսէնիլ Մէհմէտ-էմին
հազրէթլէրի տիր, քի իշիթտիյիմիղէ կէօրէ փէք
չօք ճան սիփէրանէ զայրէթ վէ ֆէտաքեարլը-
լիթմիշ տիր պու խուսուստա, կիճէ կիւնտիւղ էզ-
ճան ու տիլ չարչարաք, պա խուսուս քի օ՛ մու-
նաղ՛ա քօփահաք կիրակի կիճէսինտէ իքի իւշ
տէֆ՛ա « պատգամաւոր » կիտիպ միթէսարը-
ֆըն եանընա, իշի պիր էյիճէ փիշիրիպ եօլունա
քօմուշ, վէ պու զայրէթի պաշղա պիր շէյ օլմա-
յուպ, իլլէ քի պիր ալթանաւոր կաթողիկոս փէ-
տէրլիյինին գասոր ու հասիյէթինի զայպ իթմէմէք,
վէ Սիսլի օղլունուն սարլ մէրամը մագսուստուտա
քէնտի մայմանունու օյնաթմագ օլտուղունտան
մէյտանա չըքահադ ատամլարը գըսքըլրագ պաղ-
լամըլ խմղալար իլէ քէնտի կիպի « պիր գաշ մէ-
սէպ թահարնա սօքմագ իշին, վէ շարաթ ագ-
չամ իլէ պէօլէճէ դարար վէրիպ պիթիրտիք-
տէն սօնկրա, Սիպի « Պուռուկ » վարդապետ իս-
մի իլէ պիր թէլէկրաֆ քէշիտէ իտէրլէր Ատա-
նայա սերիէն պիր կաթողիկ վարդապետի կէօնտէ-
րիլմէսի իշին, հէմէն պու թէլ կիտէր կիթմէզ,
կրօնասէր վարդապետին պիրիսի Ատանատա պիր
խաֆիֆճէ պատարագ էտիպ, կիճէլէյին Սիա եօ-
լունու էլէ ալըր, նիհայէթ քօշա քօշա երկու-
շաքթի տահաթ պէշ ալթը սուլարընտա եէթիշիք
քի իշ էքէյիճէ եօլունա կիրմիշ, վանք պասըլըր
ժամարարը կաթողիկոսը աշաղը ալընմայա հայի-
ճի քաստ օլունմուշ, ատամ տէօյիւլմիւշ եարա-

լանմը, հիւքիւմէթ կէօյա եէթիչմիչ տավայր մէքս էթմիչ, բէամէն պիր իքի քիչի մահպուս էթմիչ, վէ անխտէ քոյվէրմիչ: Նիհայէթ աչրլան պայրազըն պոյասընը բէք էյի պէչէնիը վարդու պետ, վէ հէմէն կէլիր կէլմէզ, եէտինտէ օլան պիր թաքըմ թավսիյէլէր իլէ քօչմուչ միւթէսար րըֆ պէյէ վէ օտա օնու պիլ թալթիֆ ալըպ ի շէրտէն իչէրի պիր թէնէֆֆիւս օտասընա կէօ թիւրիւպ, սահաթլէր իլէ թէնհաճա կէօրիւշէրէք իճապ խտէն թէրթիպ ու թալիմաթլարը վէրմիչ քեամիլէն վարդապետէ . . . վարդապետ պաղար քի, իչ իսթէտիկինտէն զիատէ սըրասընա կիր միչ, միլլէթ գարըշմըչ, միւթէսարրըֆ պէյ էզ ճան ու տիլ իլէ թազվիյէթ վէրիպ իլթիմաս վէ միւսատէ էթմէքտէ, Մէհէմմէտ էմին էֆէնտի հազրէթլէրի իսէ մէրամը մաքսուտուճա էրտիմ վէ տահա տա էրէճէյիմ տէյի զիլլէրի թազընըպ օյնամազտա, վէ պիր թարաֆտան տա հիչ տուր մայըպ օրթալըզը ալթիւսթ էթմէքտէ, վէ պու տալա Սիսլիէր տէ իչթէ՝ եէնի պուլտուզ պիզ վէլի Նիմէթիմիզի քի պէօյլէ կիճէ կիւնտիւզ պիզի պիրիպիրիմիզէ տիւշիւրմէյէ վէ պախուսուս շու « կաթողիկոս » ըմ տէյէն զաթը շուրտան տէֆ էթմէյէ, վէ պիզ ումումի միլլէթ մէճլիսիլիզ, Սիսէ եէնի կաթաղիկոս քօրուզ, շու գատար սէ նէտէն պէրու իհտաս օլան « Սլապահ » լըլըը նապէտիտ էաէրիզ, Սիսլիէրին ապուճէտաինտէ Պապէրաթը շահանէ հազլարը օլան էքմէկի չքէս տիքտէն մատէ կէչմիչլէրինի տալսի կէրի գուս տուրուրուզ տէյի խէյալլայան ահմազ Ստամպօլ

լուրարահ հատթլէրինի անկլաթմանեա լէյլու նիհար
չալըշմագտա տըր տիմէքտէ , պաշար շաղ ու
մէտրուր օլուպ սըքը սըքը էնֆիէլէրի շէքէրէք
հէր նէ դատար վապայըք թարիխինտէ ճիզվիթ-
լէր վար իսէ , պիր արայա թօփլայըպ թու-
թանագ եօլլարա ծնար իլէ պիլիսթիշարէ թէ-
շէպպիւս իթմէյէ : Միւթէսարրֆը կէօրտիլիւն-
տէն պիր կիւն սօնկրա պիր ճիզվիթլիք իլէ կա-
թողիկոսա տախի պիր վիզլիթա վէրիպ պիր թա-
քըմ եանի միէշինէ ույմազ , « կեղծաւոր » լուգ
իլէ միլլէթին շու հայլէրինէ աճըմագ եօլլարը
կէօստէրտիքտէն մատէ , ինշալլահ իլէրուտէ « սէր
խաղաղութիւն հաստատել » օլունմասընա տու-
վալար տախի էտէր , կաթողիկոս պունու պիր
քսա ճէվապ իլէ էփսէմ էտէր , պիզիմ միլլէթի-
միզիմ սէր վէ խաղաղութիւնը ախէր պիր շէյտէ
օլմայըպ , անճագ եալընըզ « դպրոց , դիտութիւն »
վէ « կրթութիւն » տա տըր տէր , էօյլէ չօք « փո-
փոխամիտ » օլան ատամ ասլայ մէրամը մաքսու-
տունայ էրմէզ պէնիմ « դաղափար » ըմճայ տէր
պիթիլիլը լաքըրտըյը : Վարդապետտէն իքի սա-
հաթ սօնկրայ Ատանամըղտան միլլէթ միւթէպէր-
լէրիմիզին իսթիշարէսի վէ քարարը իլէ հէօրմէթլու
Սամուրքաշեան Մանուկ պէյ ճէնապլէրի կիտէր
Սիսէ , էկէր միւմքին օլուր իսէ , շու իլէ պիր սու-
հուլէթլի նէթիճէ վէրսին տէյի , Ֆիլվաքի կէտէր
Մանուկ պէյ Սիսէ , վէ տօղրուճայ Նիկողոսուն իլք
մուհիպպի օլան մէնշուր Ֆէրմանեոն Շահին աղա-
նըն էվինէ էնէր , պիր ազտայ ծնա մինասիպէթի
օլտուղու ճիհէթլէ , վէ հայլիճէ ժողովըրը պի-

քիքինթիւնէր՝ իսթիշարէլէր՝ դարարլար՝ շարթլար՝
օլուր իսէ տէ , էն նիհայէթ իւչ պէնա շարթ իլէ
իչէ նէթիճէ վէրիլմէք դարարլաշըր : Պիրինճի Նի-
կողոսուն էկէր միւմքինի օլա պլիլիսէ տէֆա կա-
թողիկոսալուք քիւրսիսինէ ճիւլիւս էթմէսիւ վէ պու-
խուսուստայ պիրտէ մահղէր եալիլլուպ , Մանուկ
պէյտէ սիւրէթէն իմզա քօր օնայ , վէ սէօզ վէրիլ
քի Ատանատան Պատրիարքարանայ կէօնտէրսին օ՝
մահօտի : Իքինճի , ենի կաթողիկոսուն Ֆէրմանը
նշանը կէլմէտիքճէ , իսմի Սիւ ժամլարընտա անըլ-
մամասը , զիրա Ֆէրմանսըղ նշանսըղ օլտուքտան
սօնկրայ , պիզիմ Նիկողոսայ նէ՞ օլմուշտըր տէրլէր
իմիչ : Պու խուսուստայ պիր ազ հաքլարըտայ վար
իսէ , պունուտայ կայրը «կիլիկիասէր» Ստամպօլ
էֆէնտիլէրինին վէ պա խուոուս ըաթրիքիանէնին
« խոհեմ աշաղրութիւն » ընայ իհալէ իտէրիզ , զիրա
պէօյլէ նաղիք մատտէլէրէ եա հիչ էլ աթմամալը ,
եա եօղ իսէ իւչէ պէչէ պաքմայարաք հէմէն թէ-
փէսի իւսթիւ իչի հէր պիր էթրաֆը իլէ պիթիլիպ ,
կէրիյէ պիր փիւրիւղ պրաքմամալը , էշիթտիլիմիզէ
կէօրէ ֆէրման նշան չըքմըչ , անճաք պատրիար-
քարան պէքլէր իմիչ քի Մկրտիչ կաթողիկոս ըՍ-
տամպօլտան պիր եէր կէօստէրսին քի իճապ իտէն
մէսարիֆլէրինի ալլուպ , մէզքիւր նշան Ֆէրմանը
կէօնտէրսինլէր . վէ կաթողիկոս իսէ զաթէն պու-
մէննէթի ճէլիլէյէ փէք պիր արղուսու օլմատղըն-
տան մատէ , կիւն պէ կիւն իւչ պին նէվ «կինճիւ-
լէր դժուարութիւն» լար «անհանգստութիւն» լար ,
«հողւոյ և մարմնոյ վտանգ» լար , և ըն և ըն և ըն լար
վէ քեաֆֆէսինտէն զիատէ շու քատար խարապլի

յէթէրէ մէսարիֆլէր կէօրիւպ , վէ իշխտտիլիմիզէ
նէղարէն շիմտիյէ քատար օթուզ պին զըշ . այ քա-
տար տայ քէսէտէն վարայ խտրճ էթմիշ , վէ պիր
քարշըլայաճաք քէօշէսիտէ կէօրէմէտիկինտէն , վէ
Պատրիարքարանտան իսէ շիմտիյէ քատար պիր լա-
յըքըլ թահրիրաթ վէ ումուտ օլմայըպ վէ կիւն պէ
կիւն տէ թիւրլիւ կէօնիւլ էզապըլըր զուհուրա
կէլտիկինտէն վէ պիր թարաֆտան տայ էջմիաթին
կաթողիկոսը քայրը պիւմէմ նէ «խտհումութիւն» իլէ
պիր թագըմ մինասիպէթսիզ թէշվիք նէվինտէ ի-
լանաթլար կոնդակլար վէ թէլէկրաֆլար նէշը էթ-
տիրէրէք , առէթայ աթէշին իւզէրինէ եազ տէօ-
քէր կիպի տէյիլ կաթողիկոսլուզայ , տօղրուսու ա-
ճընարաք տէրիզ քի պիր պանդուխտ քահանայա
եաքըլմայաճաք հարէքէթլէրտէ պուլունմա-
սը միւշարիլէյճ Մկրտիչ կաթողիկոսը էփէյիճէ
«վհատութիւն» այ կիրիֆթար էթմէքտէ իմիշ . . .
Պու խուսուստայ պիր ուֆանճըք միւթապէտէ պիզ
էթսէք աճէպ հաքկրմըզ օլապիլի՛ր մի , Մկրտիչ
կաթողիկոսուն ինթիխապ օլուպ օժել օլտուզուն-
տան շիմտիյէ քատար տահա իւշ այ օլմամըշ իսէ
տէ , պիզ իւշ սէնէլիք իշլէրէ թէշէպպիւս օլունմուշ
վէ կէօրիւլիշ տէյի իշխտիյօրուզ , կէրէք տախիլի
վէ կէրէք խարիճի օլարաք : [Դէորք կաթողիկոս
հաղրէթլէրին ինթիխապընտան շիմտիյէ քատար
զանն իտէլսէմ պէշ ալթը սէնէյէ կիթմիշ օլմայը ,
տօղրուսու պուրալարա փէք էրլէմ օլմատըղընտան
քայ սէնէ օլտուզունուտայ էյիճէ պիլմէյօր իսէմտէ ,
ինչալլահ օգույան մազուր պույուրուրլար , աճէպ
շու կիւնէ վէ շու սահաթա քատար նէ՞ խայրը վէ

նէ՞ մէնֆաթը օլապիլիշ պուրալարայ , վէ էլի սէնէ տահայ եաշամը օլայ նէ՞ օլմաք իհթիմալտէն տիր քի քալքթը պիհուտէ երտէ պիր թագըմ սաֆտէրուն առամլարայ « դայթակղութիւն » վէ « դրգիւ » վէրիյօր , աճապա*պու մը տըր կաթողիկոսպուղուն շարթը շուրութու , տճէպա պէօլէ՞ մի տիր Հայոց Հայրապետէրին Առաքելական սուրբ կոչումը վէ սրբազան « պարտաւորութիւն » լարը աճապա պու քէնտինին միլլէթ մապէյնինէ էքտիյի « չար որոմ » ու պիր աշխարհական էքտէ , նէլէ՞ր էթմէզ իաի միւշարիլէյհ կաթոպիկոս , նէ՞ « ա- նէժքլէր , նէ՞ բանադրանք » լար եաղտըմազ իաի ֆուքարէնին պաշընայ , սէն միլլէթին իչինէ « ո- բրոմ » էքիյօրսըն տէյի , հէլէ չօք չիւքիւրլէր օլ սուն քի պիզտէ պապականլըղըն պաթըլ զիւ իւմիւ եօք , եօղ իսէ պիր կաթողիկոս պէօլէ տէմիշ շէօլէ տէմիշ տիյէրէք շիմտի ալթ իւստ օլմայը ի- տիք , Աճէպա Գէորգ կաթողիկոս տայ հէր քէտէ քէնտի քէնտինի « միապետ , անսխալ , ազատ կամ- քերու վրայ տիրող » . . . տէյի՞մի եութտուրաճաք , կէշաի օ սսըր , « Սրբազան Հայրապետ » , շիմտի հէր քէս « դործք » այ պաքըյօր , տէյիլ քի էօլլէ պօշ զուրուրիլէթլէրէ , « արգիւնք » իսթէյօր շիմտի միլլէթ , տէյիլ էօլլէ զուրու վէ պոյթթ « հրաման » լար , « անձնուիրութիւն » պէքլէյօր շիմտի ժողու վուրգ քէնտի « կղեր » լէրինտէն , պա խուսուս քի սիղին կիպի պիր իւնլիւ վէ եիւքսէք մէսնէթլէրէ պիր բաղդ իլէ հայիզ օլանլարտան , տէյիլ քի էօլլէ պաթըլ վէ « ոչինչ սպառնալիք » լէր : Սէն քէնտի էթտիլին իլանլար իլէ իսքեթ օլապիլի՞ր մի սէն

տնէպա եօքսայ պէնիմ կիպի պիր կէնն ճահիլ աշխարհականտան թէէտիրի պիր նասիհաթ մը տույմաք խաթէքսին, սէն քէնախինն նէ տէրէնէ «տկար, անգօր» վէ «անձեռնհաս» օլտուղունու պուրալարըն խտարէսի վէ իսլահաթը խուսուսքնտայ թաքրիր վէ թաստիք էթմիշսին, համա օլտուն, ֆագաթ աճընաճաք քէօշէսի շուրասը տրր քի, սէն տէմիշ վէ եինէ սէն տույմամըշ սըն տէտիլինի, զանն խտէրիմ, պուրալարտան շու գատար «ասպարիգօք հեռի» օլտուղուն վաքթ նէ ետախալիլմիշսին շիմտիյէ քատար պու թարաֆրտայ վէ տախի պիլթիւն մէմալիքի մահրուսէտէ պուլունան «Հայ» Ժօղրվուրդընայ, վէ շիմտէն սօնկրայ նէ ետախալիլէնէքսին քի քալքմըշ պէօյլէ սէֆիլ միլլէթի ալթ իւստ էթմէք իսթէյօրտուն, էկէր սէօյլէմէսինի պիլմէղ իսէն, պարի սու օլմասընը էօյրէն տէմիշլէր ալիմէր, օգո՛ւմամըշ մը սըն սէն պունու, պիգ չօք մէմնուն մէսրուր օլուրուղ, էկէր շու շիմտիքի քէնտի զիրի տէստինտէ պուլունան էրմէնի քարտաշարքմըղը վէ «էջմիածին Աթուունուն» ազգաւէր անձնուէր, ան ամբարտաւան միարան» լարընը պիր կիւղէլնէ խտարէ էտիպ, հէմէն ետալնըլ օնլարըն մէմնունիյէթի քեամիլէլէրինի պասի օլուրայ, վէ պու «բազում ասպարէզ» լէր իլէ «հեռի» օլան մահալլէրին «մեռեալ» լարընա տայ պրաքըն շիմանիք քէնտի մեռեալ» լարընը «թաղել էթմէյէ» «Որ ունըցի ականջս լսելոյ, լուիցէ» դայըլ պու քատարընը պու խուսուստայ քեաֆի սայարաք, կէլէլիմ պիգ եինէ պիզիմ Սիս մէսէլէսինէ :]

Ի շիւնձիւ շարթտայ, Սիստէ պիր զույումնու

օղբու Գրիգոր Ազա խամինատէ , եփէյիճէ տիլի ազ-
զընտա տէօնէր պիր հականիկոյոսեան վար թէ-
միլի հուքուք մէճիսինատէ ազայ , Օնուն թար-
տընը իսթէրլէր իմիշ մէճիսատէն , վէ պիր շօք
շէյլէր տէ սէօյլէրլէր իմիշ Օնուն հագկընտա ,
կէօյա «Աթու» ուն պիր քաշ պին լիրայլք մէօ-
ճէօվհէրէթէ տայիր «խաշ պնակի , երուզիւք վէ
սայիրէ վէ սայիրէ էշյալար ֆիրուխթ վէ զայ օլ-
մուշ մէրքումուն վէ պիր քաշ բէֆիքլէրինին եէ-
տի վէ մարիֆէթի իլէ , շիւնքիւ մէրքում Գրիգոր
«Հանգուցեալ Կիրակոս Կաթողիկոսուն փեսասը
վէ ուստա պիր առէմտիր Սիսէ կէօրէ , շունու տա
ունութմայալըմ տէմէյէ քի , պուրատա իշիտիլիշէ
նէզարէն , մէզքիւր զայէթլէր վէ տահա սայիրէ-
լէր իշին , սապըք , «Յարութիւն չիպիսկոպոս»
վէ շիմոն իսէ մէհէմէտ Խմին էֆէնտի իսմի իլէ
միւշէրբէֆ օլան զաթ տախի , քէնտի իմզասը վէ
մէօհիւրի իլէ պիր թէզքէրէ եազըպ կէօնտէրմիշ
կէօյա կաթողիկոսայ , քի վանքըն շու քատար զա-
յաթը վար , վէ օ՛ զայաթլար տայ հէր քիմլէրտէ
վէ հէր քիմլէրին էլի իլէ ֆիրուխտ օլունմուշ ,
քիմլէր իմիշ վէ տահա քիմլէրտէ՞ տուրույօր ! տէ ,
պէնտէն սօրարսանըզ , եէրլի եէրինէ սիլէ խապէ-
րինի վէրիբիմ թաստիքի իլէ պէրապէր տէյի , վէ
օ՛ թէզքէրէնին իշինտէ ֆիլ վաքի մէրքում Գրի-
գորընտայ վէ ախէր պիր քաշլարընընտայ խաշար
իմիշ , հալ պու քի , կէրէք Գրիգոր վէ քաշ քա-
խէրլէրի կէօնակէօն թաքրիլէր վէ էսրարլար պէ-
յան էթմէյէ վատ խտէրլէր իմիշ , եանի էօյլէ քէֆշ
օլունմաքտայ իմիշ քի , Սիստէ սալա պիր առը-

տու ու ու ատամ գալմայրայ հեփսինին տէ վանք սրբօ
քէթինէ ճիւղի քիւլլիւ հիսսէտար պուլունտու քօ
լարը զահիրէ չըքաճաք իմիչ , վէ տէօրտ եիւզ չէքի
խօզայ տախի Մէհէմէտ-էմին էֆէնտինին սաթըպ
եութաուղու էն տիլնաս սէօյլէնմէքտէ իմիչ , վէ
պունտան քաթինազար պիր կաթողիկոսական ին-
ճիլի « կոնքեու , եմիփորան , խաչ , շուրջաու » վէ
սայիր շէյլէր տախի մէրքում էմին սըրքէթ էթմիչ
օլտուղունու ալէսսէվլյէ սէօյլէմէքտէ իմիչլէր : Գէ-
զալիք ախէր չօքլարը իչին չօք շէյլէր մէյտանայ
չըքմաքտայ իմիչ , պա խուսուս « Հանգուցեալ կա-
թողիկոսուն » քարտաչարը վէ էթրաֆ թարաֆլա-
րընտայ թէվաթուրէն շէյլէր վար օլտուղունու պիւ-
տիրմէքտէ իմիչլէր : Նիհայէթ պունուն քեաֆֆէ-
սինխտէ էյիճէ անկնամըշ տիկնէմիչ զանն խտէրիմ
Յամուրքաշ զատէ , վէ ասըլ . պու քատար ալթ
իւսթիք , խտէրիզ , խթէմէյիզ , կաթօյլիզ օլու-
րուզ , եահուտի օլուրուզ , շու օլուրուզ պու օլուրուզ
կիւրիւթիւլէրի պունլարտան իլէրի կէլմիչ , նէ
մէքթ սէֆիլ կաթողիկոս « միամտաբար » կէօյա
շու « խեղճ աթու » ըն զայէթլէրինի պիր եօլ իլէ
մէյտանայ կէթիրէյիմ , վէ շուրասընը պիր ազ չէ-
նէլտէյիմ վէ իլէրի սըրասընայ քօյայլմ տէյի չա-
պարքէն վէ էմին էֆէնտի տէ պիր ճիհէթլէ պազը
Սիպիլէրէ կիւճէնիպ , մէզքիւր թէզքէրէյի աչքօ
տան պըզայ եազըպ կէճնտէրտիկինտէ , պաքմըշ-
լար զազալը Սիպի էմիլլէր քի պաչկայ շորէ քալ-
մատը , իչ մէյտանայ չըքընօր , պիւթիւն մալ ու
էմլաքլարընը սաթալար վէրսէլէր , եինէ վանք
զայէթլէրինի իֆայ խտէմէյէճէքլէր , չիւնքի վաք-

Թիւսէ կէնիչ կէնիչ եէմիչէր իշմիչէր պէտիհապայ
օլտուղու իչին , հիչ ֆիքիբրլէրինտէն պիլէ կէշմէզ
իմիչ քի պիր կիւն պէօյլէ տիւնեանըն շարքը տէօ-
նիւպ տէ «Աջապահչը» Սիլսիլէսինին օրթատան քալ-
քաճաղը վէ « յարեաւ այլ ֆարաւօն , որ ոչ ճա-
նաչէր զՅովսէփ » օլաճաք , նիհայէթ շիմտի պու
պիշուճար մէսուլիյէթլէրտէն դուրթուլմաք իչին
պաշկայ պիր եօլ պուլամայըպ պու քաթօլիկիք
եօլունայ սատմալարը քէնտիլէրճէ պիր սէլամէթ
եօլ կէօրիւնտիլիւնտէն պունայ թէշէպպիւս էթ-
միչէր , եօքսայ կաթողիկոս օթուլմուշ , քալքմըշ ,
նիկողոս քալքմըշ , Մկրտիչ կէլիչ , պունլարըն հիչ
պիրիսիտէ վաղիֆէլէրինտէ տէյիլ , չիւնքիւ կաթո-
ղիկոսըք նէ տիր , « կրօնք » նէ՞ տիր , « օրէնք »
նէ՞ տիր , օրալարտայ տէյիլէր պու առամճըղաղլար
անճաք քէսէլէրինէ վէ էվլէրինէ կիրէնէ պաքար-
լար : Շիմտի եէնի կաթողիկոս պունլարըն հէր պի-
րինի չաղըրսատայ « կէլ օղլում , « փունջ » կիպի
սէն շու « ոսկոր » ու ալ կէմիրտէ սէսինի քէս ,
տէսէ , վէ օ՛ պիրինէ ալ շու թօփու , կիթ նինէ
խաթունայ պիր զուպուն եավարրտայ կիյսին ,
տէսէ , վէ տիկէրինէ , ալ շու ապայը կիյ , զիրա
լւշիյօրսըն տէսէ , պիր քաչընա տայ , ալըն շու
պիրէր իքիչէր եիւզ զըշու շիմտիլիք խարճըք է-
տին տէ , սօնունտայ ալլահ քէրիմ տիր , եախօս
կէլ , իշտէ սէնի շու իշէ մէմուր իթտիմ , կիթ պիլ-
տիլին կիպի ալ սաթ տէսէ , պաք քի նասըլ չա-
պըճաք օրթալըք « խաղաղութիւն ամենեցուն »
օլուր պիթէր , ֆաքաթ պունլոր իլէ պէրապէր
շունու տա տէմէլի քի , շիմտիյէ քատար օլան օլ-

մուչ , կիտէն կիթմիչ , նէ հիսապ նէ քիթապ , նիհայէթի քէլամ , « թողեալ լիցին քեզ ամենայն մեղք քո » տէտօ մի խտի Մկրտիչ կաթողիկոս , օնտան էլի կաթողիկոս օլամազ , Նիկողոսուն տայ Ալլահ պէլասընը վէրսին , Գրիգորընտայ , լաքին նէթէքի պու վէրկի վէ պու վատ եօք , նաֆիլէ տիր , ապա պուրատան միւնաղաա էքսիք օլմայաճաք , վէ կաթողիկոս տայ քի՞մ օլուր խտ օլսուն , էպէտի բահաթ պուլամայաճաք , զիրա կաթողիկոսըք տավասը կէօրիւնմէյօր պու տավա , իլէ քի , սապըք ետիքէրինին , ապա զիքրի օլմամաը , վէ ենի եէէճէքէրինէ տէ պիր մանի կէօթէրիլմէտիքտէն մատէ , պիր աղ տա իւղէրինէ դամմ օլունմասը , եօքսա էկէր կաթողիկոսըք իւլին խտ , պու միւնաղա վաքթինի վիէք չօք կէլիւրտիլէր Սիսի էմիլէր , նէթէ քի օթուզ կիւն քատար « ընտրութիւն » մատտէսի սիւրտիւ Ատանատա , քէնտիլէրին տախի մալիւմաթլարը օլմաը իլէ . հիչ պիր սէս չրքարմատըլար , ինթիխապ օլուպ պիթտիքտէն սօնկրա , կաթողիկոս օլամազ զաթ խթիֆա իթտի , թէլէկրաֆլար կիթտի կէլտի պատրիարդարանայ տէֆաթլար իլէ , խթիֆա դապուլ օլունմատը , կաթողիկոս տէֆա իսթէմէտի , Ատանա « ժողովուրդ »ը վէ ճէմ օլան երեսպիւխանլար աչըրը տէրէճէ խարամ իթտիլէր ատամճըղաղա , վէ նիհայէթ սայքի զօռ իլէ քապուլ իթտիրտիլէր , իլէքի իսմինի պառարադտայ զիքրէթտիքրմէմէք իլին նէ դատար ճահտ ու կայրէթէթտի խտ տէ սէֆիլ ատամ , օլմատը իսքեաթէտէմէտի , դեր , Սիմէօն վէ Արխատկէս եպիս-

կոպուլար, Զրէնկեան վէ սայիր էֆէնտիյերի հէմէն էրթէսի կիրակի կիւնիւ Հաճըն «Առաջնորդը Պետրոս եպիսկոպոսը ժամարար» էթտիրիպ «Աստուածածին եկեղեցի» միզտէ «յիշել» էթտիրտիլէր իսմինի, քէնտիսի հալէ ժամնա տուրմա յըպ կիթտի «յիշում» վազթինտէ, վէ ճատան սօնկերա սնպէշ կիւն գատար տահա Ատանատա գալտը իսէ տէ, Սիսլի էմմիլէրտէն հիշ պիր թէշէքքէ եախօտ բրօթէսթօ օլմատը իսթէմէլիլ տէյի, ճատան սօնկերա կաթողիկոս Սիսէ կէլտիլինտէ չօլուք չօճուք պիր քիմնէ գալմայարադ իսթիքպալա չըգըպ, պիլ ինթիրամ գապուլ իտէրլէր, վէ սէքիլ կիւնէ գատար տախի օժումուղ տուրուր, տէֆա պիր շէյ տէմէլլէր, քի էկէր տավա էթմէքլաղըմ կէլիր իտի իտէ, օ՛ հէնկեամտա էթմէլի իտի, պատէհու Նիկողոս կիպի կէճէ եարըրնտա պիր գաշ պատման շարապ իշիպ տէ իքիպուչուք ատամ իլէ խըրսըղըդ էթմէլլէր, իլլէ քի կիրակի կիւնիւ սահաթ պէշ ալթը սուլարընտա վիճակլարտան կէլմիշ ատամլար, վէ Սիսլիլէրտէն տախի պիր իքի պին մախուք հազըր օլուղու հալտէ, պիր չօք սալթանաթլէ «օճել» օլուր իւշ թանէ միւհթէպեր եպիսկոպուլար էլի իլէ, իքիսի իշմիածին վէ պիրիսի տէ Սիա կաթողիկոսլուղունուն Տէղապահը օլտուղու հալտէ, եինէ պիր շէյ սէօյլէմէլլէր Սիսլի էմմիլէր: Պունտան սօնկերա պիր այ տահա կէշէր էօյլէճէ ախլտէյի հալ իւղրէ եինէ պիր սէս չըգարան օլմազ, հալէ կէլիրլէր պիր թաղական ժողովք գօնմաարըր իսթէրլէր կաթողիկոստան, ջիւնքի հէր պիր միլլէթ իշէրի վէ սլախուտուս

մէք թէ պէտք է օյլէճէ երևզ իւր թիւ «անխնամ» քալ-
մը ըմը : կաթողիկոս հազրէթէրի պունա տա
կայրէթ էտիպ , սահմանադրութիւն միւճիպինճէ
քուէ իլէ ալթը քիչի սէշտիրիպ , պիր տէ վար-
դապետ վէրիյօր քէնտիլէրէ նախագահ իսթէտիք-
լէրի կիպի , պու ճիւմլէսի օլույօր՝ հիչ պիր սէս
եօք , անճագ նէ վագըթ քի սէֆիլ կաթողիկոս
պաղը զայէթէրին վէ իչի պէլիսիզ հիսապլարըն
քէշֆինէ չըգըյօր իսէ պիր ազաճըգ , պիր տէ մէ-
մուլին կայրը դապրաֆիլ քըյամէթ ալը գօփու-
յօր , իշտէ պու տըր իչին օլմուշու տա՝ օլաճաղը
տա , կայրը իչիթմէյէ գուլաղը օլան իչիթսին ,
իլէ քի շու սէֆիլ վէ «միամիտ կիլիկիա» վիճակ-
լարը : Էվվէլա Ստանամըղըն պի չարէ ժողովուր-
դը քի , շիմտիյէ դատար նէ խըզմէթէր էթմէմիչ-
լէր , վէ նէ՞ փարալար վէրմէմիչլէր պու «Աթուա»
քէզալիք պիւթիւն օպիր վիճագլար , նէ՞ իանէ-
լէր՝ պտղիլէր՝ նուիրակութիւնլար՝ «խոշոր խոշոր
ընճայ» լար վէ պա խուսուս պիր չօք յիշատակիլէր՝
Էլն Էլն Էլն լար , կիզլի վէ աչիքեար ողորմու-
թիւնլար : Իլէ քի օ «կրօնասէր» դարըլարըն վէր-
տիքլէրի , կէլինյէր շիմտի տէ , արասընլար՝ թա-
րասընլար պաքսընլար քի նէրէյէ կիթմիշ շու քէն-
տիլէրին պինլէրճէ , միլիօնլարճա վէրտիքլէրի իա-
նէլէր . . . . : Պու վարիտաթլարը թիւրքիպէթիւր-
լիւ լիսանա ալընմազ արսըղըգ վէ էտէպտիզլիք
իլէ էյիպ իչնյէրին քիմի մէհէմէտ օլմուշ քէն-
տի «խաթիճէ» խանըմը իլէ պէրապէր զէֆքինէ
պարըյօր , քիմի «հերետիկոս» օլմուշ քօքօնասը
իլէ պէրապէր , քիմի Մարաշը Հալէպի վէ Ուր-

Քայր վէ սայրը երկերի կրօնափոխութիւն վէ կէօնա-
կէօն ընդալէթէր իլէ միւզէյէն էտիպ , ալթիւստ
էթաիքաէն սօնկրա, հալէ պիր թարաֆտան թահ-
րիք վէ թէշվիք վէրմէքտէ պիւթիւն փիճակարա,
վէ պա խուսուս քէնտի վէթանը ասլիյէլէրի օլան
Սիսէ , վէ պիր թաղըմը տա շու սապրք եութ-
տուքլարը պէօյիւճէք լոքմալարը հազմ էթմէք
խիւլիասը իլէ , բարանըն կէնիշճէ փէշինին ալ-
թընա կիրիպ , հըֆա օլմայա չըքըշմաքտա տըրլար,
գայրը նէ՞ եափապիլէճէք պէօյլէ պիր եապանի
եըոթընըրըն իշինտէ պիր ատամ , եանիեսա պիր
կաթողիկոս , խթէրսէ էլֆէթօն օլուսն , հէրիֆ-
լէր աշիքէար պաղըրմադտա տըրլար , քի էվվէթ,
ետիք , եէյօրուզ , վէ եէյէճէլիզ , պուրասը ապու-
ճէտտիմիզտէն պիզիմ էքմէկիմիզ տիր , քիմ պու-
նա մանի օլա պիլէճէք իսէ , մէյտանա չըքսըն ,
Տույտունուզ մը շիմտի կիլիկիանըն սէֆիլ թէմլէրի,
վիճակարը , տահա օյանմա՞զմըսընըզ , էլվէրմէ՞զ
մի գայրը պու գատար էտէպսիզլէրին սայրսընը
արթըրմանըզ , սիզսինիզ պիւթիւն պու ֆէնալըզ
լարըն սէրի սէպէպի , Նիշին , չիւնքի մալինիզէ
սահասպ տէյիլսինիզ , չիւնքի «քանքար»լարը պօլ
պօլ վէրիյօրսունուզ , սօնունտա նէ՞ հիսապ սօր-
տուղունուզ վար , նէ տէ շու պիր թաղըմ խըրսըզ
խային հէրիֆլէրին եազասընտան թութուպ , պու-
պատան տէտէտէն գալմըշ էվինիզին միլքինիզին
իշինտէն տըչարը աթտըղընըզ վար , քիմտէ՞
տիր շիմտի գապահաթ , սօրարըմ սիղէ աճիզանէ
պէն եիկիրմի պէշ եաչընտա պիր տէլիգանըր իքէն ,
շու գատար աղըր սույույօրում իւրէկիմին իշինտէ ,

անճապատ սիգ, էլլի ալթմը սէքսէն երայայան կիլի-
կիա հայլարը, նէ՞ տէրէճէ աղըր՝ աճը տույմանըզ
լեազըմ կէլիր պու խուսուստա, նէչէ քի պիթիւն
պիւթիւնէ սիգսինիզ պու Ֆէնալըքլարըն ասըլ սէ-
պէպի, նի՞չին, չիւնքի մալինիզէ սահապ օլմամը-
սընըզ, աճըլըն քայրը շու սիգին վէ վանքըն տէյիլ
թաշընա թօվրաղընա, իլլէ քի շու գասար սէնէ-
տէն պէրու կիլիկիա վիճակլարընա թէպէրիւք
գալան շու պիր կաթողիկոսլուք Ֆիլիզինէ քի կիւճ-
պէլա եէնի սրասընա կիրմէյէ պաշլատը, կիլիկիա
վիճակը եէնի պուլտու քէնտի «օրինաւոր կաթու-
ղիկոսունու, եէնի մուվաֆֆազ օրճազ քէնտի
արդու վէ իշթիազընա, հալ պու քի հէգարէն «ար-
գելք» լէր մէյտանա կէլմէքտէ տիր, վէ պունուն
տա էօնիւնիւ ալըպ թէսվիյէ էթմէք սիգէ մագ-
սուս տուր կիլիկիա վիճակլարը, էլ վէրիր գայրը
ույանըն ույունուգտան, գուրթարըն գայրը շու
էսիր օլմուշ կաթողիկոսլուգու Սիսիլէրին գօզան-
լը գաֆալը զալըմլըղընտան, աճըլըն գայրը շու
շիմտիյէ գատար պի զայրը հագկըն վէրալիլինիզ
միլիօնլարճա ահճէլէրէ, աճըլըն տէյօրում սիգէ,
զիրա սօն փիւշմանլըք ահճէ էթմէզ : Տույուն պիր
տէֆա լյմիածին թարաֆընտան կէլէն կիւրիւթիւ-
լէրի, էյիճէ տույուն Գէորդ կաթողիկոսուն էթ-
տիյի «սպառնալիք» լէրի, վէ կէօնա կէօն թէհ-
տիտլէրի, եէթիչին շու ենի «Աղգասէր անճուէր»
կաթողիկոսունուգուն եարտըմ վէ մուալէթիւնէ,
գուրթարըն շու սէֆիլ վէ ֆէտաքէար ատամճա-
ղազը սլեր թաղըմ զալիմլէրին զարպը տէսթինտէն
սահապ օլուն գայրը մալինիզէ, եիւզ սէնէլիք իքի

Երևզ սէնէլիք հիսապարբնըզը իսթէյին վագրթ
կէչիմէտէն , հիսապ իսթէյին շու խըրսըզ վէ խա-
յին հէրիֆլէրտէն , էկէր գարշը տուրուրլարսա ,
հիշ գորգմայրն միւրաճաթ էտին վէլիի նիյմէթ
պի միննէթիմիզ օլան հիւքիւմաթը սէնիյէնին ա-
տալէթ վէ մէրհամէթինէ , սահապ օլուն պարբ
շու ճիւզիւճէ քալմըշ «Եկեղեցական անօթ վէ
ղգեստ» լէրինիղէ , սահապ օլուն վանքն չարնըպ
չարնըպտա պաքի գալմըշ օլան պիր աղաճըք գապ-
գաճագ էշեա՝ արագի միւլք վէ սայիրէ վարիտաթ-
լարրնա , եօքսա պիր աղ վադըթտան ճնլարրտա
քայպ էտիպ քեօր փիւշման , աղլայըպ սըզլայա-
ճագսընըզ , ամմա նէ չարէ , տէօքիւլէն եաղ երի-
նէ կէլմէզ , նասըլքի շիմտիյէ գատար միլեօնճա
փարալարընըզ պէօյլէճէ վագիֆէսիղլիյինիզ իլէ
չիւրիւմիւշ կիթմիլ , եինէ էօյլէ օլաճագ տըր , է-
կէր քի պու «բարեյաջող» ֆըրսաթը տախի էլտէն
գաչըրըրսանըզ : Իշթէ պու գատար տըր պէնիմ՝
սիղէ էտէճէք աճիղանէ նասահաթըմ , կայրը պուն-
տան սօնկրա «արիւն ձեր ի՛գլուխ ձեր» : Պէն իշթէ
քէնտի պօրճումու քեամիլէն էտա էթտիմ . . .

Հէր նէ քատար տա մուգատտէմ տէմիշ իտիք
քի Մէհմէտ-Էմին էֆէնտի պաղը Սիսիլէրէ կիւճէ-
նիպտէ կաթողիկոսայ շու մահուտ պիր գթա թէգ-
քէրէյի եազմըշ քի աթոռտան չարնան հէր պիր
շէյլէրին պէն էյիսինի պիլիւրիմ , նէ քի իսթէրսէն
պէնտէն սօր , վէ պա խուսուս զույուճու օղլու
Դրիգոր շունու սաթաը . վէ ֆիլան տայ պունու
սաթաը տէյերէք , պիր քաշ թանէ իսիմէր վէրմիշ
տէյի իսէ տէ , սօնկրատան իշիտտիկիմիղէ նէգարէն

ասրլ էսասը էօյլէ օլմայըպ , շու կիպի իմիշ : Ի վ-
վէլայ կաթողիկոսուն օծում կիւնէրինտէ պիր քաչ
պէօյիւք վիճակարտան հայլիճէ « հանդիսատես
ուխտաւոր » ըար կէլիշլէր . մէսէլա , Ատանատան
Պղտիկ օղլու , Մէյմարեան , Փալամուտեան վէ տահա
սայիր պիր քաչ միւթէպէրլէր , քէզպլիք Հալէպ-
տէն , Մարաշտան , Անթէպտէն , Անթէքրատան ,
Հաճընտան վէ պտէր եէրլէրտէն : Օ հէնկեամտայ
պիզիմ Մէհմէտ էֆէնտի հազրէթլէրի քէհէննի
քէնտի էթտիլի հարաքէթէնատիմ օլարաք , կէրի
քէնտի մէզհէպինէ բիւճիւ էթմէք իլին , պազըլա-
րընայ աղլայարաք սըզլայարաք իխթար էթտիքտէն
մատէ , նիհայէթ Ատանայր Փալամուտ զատէ Յա-
րութիւն էֆէնտի չազըրըպ խաստէթէն վանք իլէ
պիթիլիք օլան էվինէ պիր չօք բէճալար էտիյօր քի ,
կաթողիկոս սրբազան իլէ սէօյլէշիպ շու իլին պիր
չարէսինէ պաքսըն , վէ կաթողիկոս հազրէթլէրի
հէր նէ քի տէրսէ վէ հէր նէրէյէ կէօնտէրէճէք օ-
լուր իսէ , պիլ մէմնունիլէ քապուլ էտիպ կիտէ-
ճէյինի տախի պիլտիրմիշ , հէմէն եալընըզ ֆըպըր-
զայ կէօնտէրմէսինտէ՝ կէրէք վանքտա քարուճու-
լուք վէ սէյիալիք տէսէ , վէ հէր նէ « ապաշիսա-
րանք » դօյաճաք օլսայ , պիլ բիզա չէքէրիմ , Ե-
րուսապէմէ կէօնտէրսէ եախօտ պաշկայ պիր վան-
քայ , հիւանիւ բիզամ իլէ կիտէրիմ , վէ հէր պիր
էմրինի իճրայ խտէրիմ տէմիշ : Չիւնքի էյի պիլլ-
րիմ քի միլլէթ շիմտէն սօնկրայ պանա « կարգա-
ւոր » նազարը յըլա պաքմայաճաք տըր : Փալամուտ
զատէ պունյարըն քեաֆիֆէսինի տէ նազըլ խտէր
սրբազան կաթողիկոսայ Յիլ վազի կաթողիկոս հէր

նէ քատար տայ պունուն պիր « խաբերայ » փոփո՞
խամիր » ատամ օլտուդունու զաթէն իշիթմիշ իտի
խոէ տէ , հէր քէսէ պիր « տեղիք » վէրմէմէսի ի-
չին՝ փէք էյի օլուր , անճաք շու լիտանէն սէօյլէյիպ
վատ իթտիքլէրի « զլճումը » պիր թահրիրաթ իլէ
պիղէ պիլտիրսին տէ , պիր իճապընայ պաքալլմ՝
տէմիշ : Իլք աղղ պունայ տախի ըիզա օլուպ շու
թահրիրաթըն թէսպիտինի մէրքում ֆալամուտ զա-
տէնին եամմասընայ քարար վէրիրլէր : Աղայը միւ-
մայիլէյհ մէղքիւր թէսպիտի ետիրպ կէօթիւրիր
խոէ տէ , հէլէ պիր տիշիւնէյիմ ֆիլան տէյերէք ,
իշի ասընթըտա պրաքըր , վէ Ատանալըլարտա կէ-
լիրլէր օրատան , իշտէ էօյլէ եիւզիւ իւսթիւ քա-
լըր : Պունտան պէշ օն կիւն սօնկրայ տէֆա Ատա-
նատան « Հաննա ֆրաթ » խամինտէ պիր Բում իլէ
Անաւարզայը Գէորգ Սիսէ կիտիպ քէնտի իշլէրի ի-
չին վանքայ միտաֆիր օլուրլար , վէ պու արալըք-
տայ կաթողիկոս վանքըն զայաթլարընը օնտան
պունտան սօրուպ սիվալ իտէրքէն , մէրքում դու-
յումճու օղլու տէնիլէն ատամ խապէր վէրիր կա-
թողիկոսայ քի , Մէհմէտ-իմին էֆէնտի պիր տա-
ճիկտէն ետի՝ սէքիզ եիւզ գրշ : Վարայ ալըպ պիր
մասունքըւ ալթուն խաշ ըէհին պրաքմըշ եանընայ ,
վէ հալի իլէ պու խաշ Աթուուն օլմալը , նասըլ քի
օնուն իլէ պէրապէր պիր չօք շէյլէր տախի քալ-
տըրմըշ տըր Սթուտան , վէ պա խուսուս տէօթթ
եիւզ շու քատար չէքի զօղանըն վէ տահա սայիր
պիր չօք շէյլէրին հիսապլարըտայ էօյլէճէ եանընտա
տուրույօր տէր : Կաթողիկոս իպրամ էտէր մէր-
քում Դույումճու օղլունա քի իհթիմալի վար խոէ

չու խաչը սաճիին եանընտան կէթիր տէ պիր
կէօրէլիմ' նասըլ շէյ տիր , բէք էյի տէյուպ
զույումճու . օղլու խաչը կէթիրեր , Յիլ վաքի
պիր կիւզէլ մասունքլու խաչ իմիշ , հալ պու քի
իմին էֆէնտի պու խաչըն կաթողիլուսուն եանընայ
կէլմէսինի տույտուղու կիպի , եէնիտէն միւպիւման
օլմոյա չըքըչտըքտան մատէ , պալուտտէ զիքր օ-
լունան Հաննա ֆրաթը վէ Անուարղալը Գէորգու
եանընայ չաղըրըպ տեր քի , էկէր կաթողիկոս Ա-
թու զայսթը արամաք վէ պուլմաք խթէյօր իտէ ,
պէնտէն սօրսուն քի պէն էյիսինի խապէր վէրէյիմ'
քէնտինէ , պէնիմ' պիր ալթուն եալտըղը կիւմիւշ
խաչմտան նէ՞ օլուր , օ՛ պիր քաշ եիւղ զըշլուք
պիր շէյ տիր , իվվէլա Ղույումճու օղլու պէնիմ' խա-
չըմը խապէր վէրէճէյինէ քէնտինին իսկէնտերունա
կէօթիւրիւպ եիւղ պին զըշլ քըյմէթ քէստիրտիյի
պնակիյի խապէր վէրսին քի , օնուն խաչիս թաշ-
լարընը Հալէպէ կէօթիւրիւպ ճէվահիրճինին պիրի-
սինէ կիզլիճէ խամ թաշ իլէ տէյիշթիրէրէք կէ-
թիրտի Սիտէ , վէ հալէ տէ տուրույօր օ՛ պնակի
ֆիլան էվաէ , վէ իճապ էտէրսէ՛ Հալէպտէքի ճէ-
վահիրճինին տէ խամինի վէրիրիմ' քէնտինէ տէյօր ,
Ղույումճու օղլու խապէր վիրէճէք իտէ , Նալպանտ
օղլու Յակոբուն Գայսերիյէ կէօթիւրիւպ օն իւշ պին
զըշլ այ սաթարղը եիւղիւկիւ խապէր վէրսին տէ-
յօր , քի պունլարըն իքիսի տէ էօլէն կիրակոս կա-
թողիկոսուն « փեսալարը » տըրլար , էկէր խապէր
վէրէճէք իտէ , օ՛լ օրթասը մավի պիր պէօյիւք եա-
ղութ թաշը վէք աղըր խաչը խապէր վէրսին տէ-
յօր , օնու քի կիրակոսուն թալիւքաթլարը նա-

պէտիտ էթտիլէր Աթոռտան, եինէ Գույումճու օղօ
լունուն պիլմէսի իլէ, խապէր վէրէճէք իսէ տահա
պունայ տայիր Աթոռտան պիր քաչ եիւ. քլիւկ զա
յաթէլարրնր՝ քի ճնլարրն քեաֆֆէսինէ տէ մալիւ
մաթը վար տըր՝ խապէր վէրսին . վէ պու տէտի. ք
լէրիմին ճիւմէսինի տէ պիրէր պիրէր թաստի. ք էթ
մէյէ հազըրըմ հէր նէ վաքըթ իսթէրսէ, քի զա
վալը կաթողիկոսուն աայ կէօղիւ պիր շէյ կէօրսիւն,
եօքսայ պու պիր քաչ զըշ. լու. ք պիր խաչտան նէ
օլուր՝ տէր մէր. քում էմին էֆէնտի :

Պու խապէրի Հաննա ֆրաթ վէ Գէորգ, կաթու
գիկոսայ կէթիրտի. քլէրինտէ, կաթողիկոս տէր քի,
քապիլի օլամազ մը աճապ պունլարը էմին էֆէնտի
պիր եազը իլէ պիրտիրսէ : Մէր. քումլար, վէք էյի,
պիր սօրալըմ պաքալըմ տէրլէր, վէ պիր կիւնտէն
սօնկրայ թըպկը կաթողիկոսուն իստէտիկի կիպի
քէնտի էլ եազըսը իմզտալ վէ մէօհիւրիւ իլէ պիր
քեահաթ եազըպ կէօնտէրիլ. միւմայիլէյհ « հաւա
տարիմ » էֆէնտի կաթողիկոսայ մէր. քում ատամ
լարրն ետլէրի իլէ, քի մէգ. քիւր քեահաթ շիմտի
կաթողիկոսուն եանընտա իմիչ տույուշումուզա կէօ
րէ : վէ պու վալ. քուաթլարտան սօնկրա, տէֆա
րէճա՝ նիազ էտէր էմին էֆէնտի մէր. քում Հաննա
ֆրաթայ վէ Գէորգայ՝ քի ա՛ման պէնխմ պիր չա
րէմէ պաքըն, զիրա պէնի կիճէ կիւնտիւզ « իրզճ
մրտան. քըմ » րահաթսըգ էտիյօր, քուրթարսըն պէնի
չու վորճութիւն տան տէր, անճաք պու տէֆա
քէնտի « մատամասընտան » այրըլմաք խտէմէյիպ,
պիր ալխարհական մաքամընտա նազար օլունմա
սընը մաթլուպ էտէր իսէ տէ, Մրբաղան կաթողիկոս

նէթէ քի քէնտինին ալտըղը քարընըն քօճաօր հա-
յաթ տայ տըր , նէթէ քի քաչ տէֆա քիլիսէտէ
պանա կէլիպ քէնտի պասկեալ քարըսընը իսթէմիշ
տիր մուգաստէմ , պունա բազը օլամամ , պէլքի
քարըլը թէրք էտիպ տէ կէլէճէք օլուր իսէ , պիր
իճապընայ պաքըլըր տէր , վէ էօյլէճէ երւզիւ իւս-
թիւ քալըր իսէ տէ շիմտի եինէ արայ սըրայ՝ օ-
նուն պունուն ետի իլէ բէճալար կէճտէրմէքտէ
իմիշ միւմայիլէյհ էֆէնտի կաթողիկոսայ :

կէլէլիմ պիզ , շու Նիկողոսու իսթէրիզ Ֆիլան
տէյերէք , վանքտայ ժամլարտայ պիր թաղըմ ույ-
զունսուզուք չըքարմալարընըն ասըլ էսասընայ :
կէօյա սօնկրատան իշիթտիյիմիզէ կէօրէ պիւթիւն
պու կիւրիւթիւլէր շու էմին էֆէնտինին կաթո-
ղիկոսայ կէճտէրտիյի սէնէտ քըլըքըլ միւզաքէ-
րէտէն իլէրի կէլիշ տիրլէր : Չիւնքիւ Աթոռ «սա-
րիքլէրի» պէօյլէ պիր քեահատ վէրիլտիյինի տույ-
տուքըլըր կիպի , պէնզլէրի սօլուպ այթ իւստ օլ-
մայա պաչլամըչլար : Հէր նէ քատար տա կաթողիկոս
շիմտիլիք պու քեահատ մատտէսինի էսրար սաք-
լամաք իսթէմիշ իսէ տէ , էմին էֆէնտի քէնտիսի
իւք էվլէլ Ղույումճու օղլունու կէօրիւպ տէր քի
պէնիմ պիր քաչ երւզ զըշ լուք պիր խաչըմը կա-
թողիկոսայ հապէր վէրիպ վէ եանընա կէօթիւրմէք
մարիֆէթ տէյիլ իշտէ պէնտէ պիւթիւն սիզին էթ-
տիքլէրինիզի տէյիլ սատէ լաֆ իլէ , իլլէ իմզամ
վէ մէօհիւրիմ իլէ քեահատ եաղըպ կէճտէրտիմ
կաթողիկոսայ , վէ թահուտ էտինտիմ ճէմիսինի տէ
ըսպաթլար իլէ թաստիք էթմէյէ : իշիթտիյիմիզէ
նապարէն էմին էֆէնտիյէ պիր չօք բէճալար էթտիք :

տէն մատէ պու խուսուստա պիր ազ տա ահճէ վէ-
րէճէք օլմուշլար եիրակոսեանլար շու մատտէյի դա-
փաթարն տէյի : Լաքին մերքում էֆէնտի դապուլ
էթմէմիշ, նիհայէթ պաշլամըշլար շու պիր թագըմ
պաշտըրը չըպլագ «խեզճ» ասմլարը կիճէ կիւն-
տիւղ թահրիք վէ թէշլիք իտէրէք, կիւճ հալ իլէ
իշի պու մերքեզէ եթիշտիրմէյէ, ֆիլ վաքի պէն-
տէնիզ նէ՞ սիսլիլիմ, վէ նէ՞ տէ Սիտէ կիթմիշիմ,
անճագ կիտէնլէրտէն վէ պագը սիսլիլէրտէն էօյլէ
իշիտիյօրում քի, Ղույումճը օղլու՝ նալպանտ օղլու՝
ճըրճըր օղլու, շահին վէ էօլէն կաթօղլիկոսուն
գարտաշլարը պէշ օն սէնէ էվվէլ աճըլըլարընտան
նէֆէսլէրի քօքմագտա իմիշ, շիմտի իտէ հէր պի-
րիսի պիր գաշ էիւքիւք ատամլար օլմուշլար,
գայրը օգույանլար վէ պա խուսուս շու կիլիկիանըն
պուտալա վիճակլարը, տէյիլ թաշլար թօփրագ-
լար, իլէ ժողովուրդլարը՞ ինսանլարը՝ ատամլարը
գարըլարը վէ էրքէքլէրի տույսունլար շու միւճիւ-
ղաթլը նաքլիլէթլէրի, իլլէ քի շու վանդըն Գըլպա
թարաֆընտա շէհիր իլէ պիթիլիք օլան պիր քիւ-
շիւք քափուտան տըշարը չըքան էրճիաս վէ Մա-
սիս տաղլարը կիպի վէ տահա պէօյիւք շէյլէրի,
օ՛ գամբանասը քիւշիւք գափու երքմըշ պու ա-
թոռըն էվիլի, վէ հալեա աչըք իմիշ, պիլմէմ քի
շու ենի կաթօղլիկոս հաղրէթլէրի պունու պիր տիկ-
գաթայ ալմամըշ մը տահա, զիրա իշիտաիկիմիզէ
նաղարէն գափու քիւշիւք իմիշ ամմա իլինտէն
չօք պէօյիւք շէյլէր չըքմըշ, վէ միւսաստտէ պու-
լունտա հալեատա չըքմայա ճահտ ու կայրէթ օլուն-
մագտա իմիշ կիճէ կիւնտիւղ, պէրթարաֆ իտէլիմ

օ՛ սիսլի վարդապետէրին լէյլու նիհար վանքտա
հիչ տուրմայարադ օ՛ «անիծեալ» մէքրուհ քափու
տան չըքարտըքլարընը , վէ իթտիքլէրի թիւրիւ
պէ թիւրիւ լիսանա ալընմոյ «անդդամութիւն» յա
րընը «լրբութիւն» լարընը , «մասնութիւն» լարընը
մէմէքէթի քարմաքարը խտիւլ ալթ իւթ էթտիք
լէրինի , վէ զայրը հիւմ վէ զայրը հիւմ . . . . :

Սոն ճէվապ եա պու ենի ինթիխապ օլան կա
թողիկոսը քալարմալը՝ նասըլ քի միւթէսարըքֆ
պէյին աէ արգուսու օրատա տըր , եախօտ էսկի
«սպահարղայ» թօքունուլմատըքտան մատէ , պիր
աղ տայ իւղէրինէ զամմ օլունմասը , եօքսա՝ էն էվ
վէլ օ՛ խեղճ սէֆիլ կէօրտիլինիղ Սիսլի «վարդա
պետ» լէր եօք մու , իշթէ պէօյլէ սէնին իլէ պէ
րապէր օթուրուրլար՝ եէրլէր՝ էշէրլէր , տըլարը
յատա չըքըպ տիւնեայը ալթ իւթ էտէրլէր Յու
ղայ կիպի , զավալը կաթողիկոս տայ քալքմըլ «միա
մըտաբար» էկէր միլլէթ վանքլարըն «կարգ կա
կոն» այ կիրմէսինի խտէրսէ , իլք էվվէլ հէր պիր
վանքտայ եէրլի վարդապետ օլմամասընըն պիր ի
ճապընայ պաքմալը քի , պու վանքլար սըրասընայ
կիրսին «Երուսաղէմ կիպի» տէր , եօքսայ միւմքինի
եօք , վանքլար կիւն պէ կիւն խարապ օլտու քտան
մատէ , պիր շօք տայ «զեղծում» լարայ սէպէպ օլ
մուչլար , վէ օլտըրլար տէր : Յիլ վաքի հէր նէրէտէ
վանք վար իսէ , պիր թաքըմ եէրլի վարդապետլէր
օնլարը սօյլարընայ՝ սիլիլէլէրինէ եէմէկ էվի էթ
միլլէր , միլլէթէ տալայ պիր խայըրլարը եօք տըր ,
իշթէ պիլլիմ չաճըն՝ Զէյթուն , Յունուղ , Կիւրիւն ,
մանճըլըք վանքլարը , պիւթիւն պիւթիւնէ եէրլի
վարդապետլէրին էլինտէ եէպիր քալմըլար , միլ
լէթէ տալայ պիր մէնֆաաթլարը օլմայարաք , պրաք

սէն քայրը օրալարտայ օլան պիշումար ուղուհսուղ-
լուղու վէ «զղուելի գայթակղութիւն»լարը, նա-
սըլ քի իշտէ պունուն պիրիսի տէ Ֆըռնըզ վան-
քընաս վանահայր օլանաք էտէպսիզ ատամ, Նի-
կողոսայ պէշ օն պին զրշ. վէրիպ կէօյա Եպիսկոպոս
օլուշ, շիմտի տաղտայ տաշտայ ատամ պրաքմայրպ,
իւշ եիւզ, պէշ եիւզ զրշ. ալրպ քահանայ էտիյօր
ըմրշ: Զավալը կաթողիկոս տայ պիր շէյ տէյէմէյօր
պունայ, իշիթտիյիմիզէ կէօրէ պիր քաշ տէֆայ խա-
պէր Եօլլամըշ Աթոռայ կէլին տէյի, քուլաք վէր-
մէտիքտէն մատէ, ալմըշ քէնտի քօքօնասընը քար-
շըսընայ, կիւզէլճէ քէֆինէ զէֆքինէ պաքմաքտա
իմիշ, նէ՞ Եափօրն պունա սէֆիլ կաթողիկոս, ա-
խէր պիր Եօլայ թէշէպպիւս էթսէ, Եա բրօթէսթան
օլանաք, Եա՛ դաթօլիք: Օ՛ վագըթ տա միլլէթ
պաշայանաք տիմէյէ քի, կէօրտիւնի՛ւզ մի, պիր
ատամը քուլանամատը տայ՝ պէօյլէ էթտի:

Էն ազտան սէնէտէ երկիրմի պին զրշ. արթը-
րապիլիր շու Ֆըռնըզ վանքը, անապայ երկիրմի
փարայ պիր խայրը կէօսթէրմի՞շ մի միլլէթէ,
հաշա՛. . . . Գէզալիք Կիւրիւն՝ Մանճըլք, Աշոտի
թարաֆընտա Զաքարիա Եպիսկոպոս տէնիլէն ին-
սաֆսըզ հերիֆին զարպը տէստինտէ վարըմըշ իքի
դթայ վանք, հէլէ պիրիսինէ պիր քիւրա քարըպ
«վանահայր» նասպ իթմիշ օլուղուհսու վիճակը
թարաֆընտան պիլտիրմիշէր, քայրը պրաք սէն օ՛
վանքլարը վէ պիր շօք իրատլարընը, քի ապայ
միլլէթէ պիր ահճէ մէնֆապթը Եօղ իմիշ, հալէ
օ՛ իւշ տէօրթ գթայ Միմպիթ վիճակըստան պէշ
օն սէնէ տէն պէրու պիր փարայ վէ պիր ահճէ
«իրաւունք» վիրմէմիշ Աթոռայ, վէ պու տէֆայ
օ՛ քատար Եազըլմըշ տապէթ օլուհսուշ իքէն, նէ՛

« ընտրութիւն » այ կէլտի , նէ՛ « օծում » այ կէլմիշ , վէ նէ տէ շու անէ քատար եէնի կաթողիկոսայ պիր գթայ թահրիրաթ եազմըշ զանն իտէրսէմ , իշտէ օտայ էօյլէճէ օթուրմուշ քէֆինէ պաքմաքտայ տըր տէրէ պէյիճէ : Պունտան աշաղը քալմազ Պէանի վէ Ատրեաման առաջնորդուլում տէյէն Սիսի փարչալարընտան օլան Սրապիօն եպիսկոպոս , քի օտայ հալէ շիմաիյէ քատար նէ՛ կէլտի նէտէ պիր ճէվապ եազմըշ , իշիթ տիյիմիզէ կէօրէ պու ատամճըղազ տայ օնու պունու էվէրիպ չըրաք չըքարըպ , քէնտի տէ , օնլար իլէ պէրապէր էվ պարխ սահապը օլմաք տա իմիշ , վէ փէք տէ գըսրաղայ մէրաքը օլտուղունտան օթուզ՝ քըրք ըէս գըսրաղը վար իմիշ օրթաքըք տայ : իշտէ պունլար կիպի տիր Տիվրիկ՝ Մալաթիա վէ սայիր վիճակլար տախի , պագըսընտա հիշ Առաջնորդ եօք , վէ պաղըսը տայ պէօյլէ տէրէ պէյլէրին էլլէրինտէ եէսիր քալմըշ պիլմէմ քայըը քի շու սէֆիլ կաթողիկոս նէ եափապիլէճէք պունլարայ , զիրա՛ նէ՛ պիր տիրայէթլի վէ « հաւատարիմ » Առաջնորդու վար տըր վիճակլար տայ , նէ՛ պիր « արդիւնք » փունարը քալմըշ օրթատայ նէ՛ պիր էյլիք էսէրի քալմըշ ասլայ : Նիհայէթ քէլամ « յոտից մինչ ՚ի գլուխ չիք առողջութիւն » տէտիյի օլմուշ պիթմիշ , նէ « նիւթական » վէ նէ « բարոյական » նէ տէ՛ « կրօնական » քալմըշտըր պուրալարտայ , կայըր պունայ նէ՛ եօլ թութուպ վէ նէ՛ թէտպիր քուլլանմաք լաղըմ կէլիրսէէվվէլայ ումումի միլլէթին՝ սըբաղան Պատրիարքըն վէ կէդրոնական ժողովքլարըն տիրայէթ վէ « ամենախորին ուշադրութիւն » ունայ , իքինճի կիլիկիա վիճակլարընըն աշըրըճայ տիքաթը թամմէլէրինէ իհալէ իտէրիզ , զիրա պու մաստտէ գիատէճէ

քէնտիլէրինէ բաճը օլտուղունտան « մահու և կե-
նաց ինդիր » տիր քէնտիլէր իչին , վէ իւչիւնճիսի
տէՄկրտիչ կաթողիկոսայ աճիզանէ իխտար վէ իպ-
րամ էտէրիզ քի , շու « վհատութիւն » ու պիր թա-
րաֆ էտէրէք , մէրածէ « գործողութիւն » այ տէվամ
էթսին , զիրա օլան օլմուչ պիթմիչ , էօլմէք վար
տէօնմէք եօք դայրը , վէ շունու տա պիլսին քի ,
քէնտի իչին փէք չօք ֆէտաքեարլար վար տըր կէ-
րէք վիճակարտայ , վէ կէրէք զանն իտէրսէմ ըՍ-
տամպօլտայ , վէ սայիր եէրլէրտէ տախի , նիհայէթ
միլլէթ եայլնը Սիսին իւչ պուչուք « կոպիտ » ա-
տամլարը օլմայրպ , մէմպիքի մահրուսէտէ պուլու-
նան պիլթիւն Հայ ժողովուրդլարը օլտուղունու
պիր էյիճէ տէր խաթէր էտէրէք , էվվէլայ վարդա-
պետլէրին իլք « Հեղինակը » փրկիչիմիղին խաթըր
վէ սանիչէն օնուն « Սրբազան Առաքեալ » լարը վէ
« Հայաստան հրեշտակ » լարը թաղէոս Բարգուղի-
մէոս վէ օնլարին « արժանաժառանգ » յաջորդլարը
« երիցս երանեալ սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ բաղ-
մերախտ Հայրապետ » իմիղին աչկը վէ մուհապէթի
իչին օնայ քի քէնտիխտէ « արժանաւոր յաջորդ »
օլմուչ տըր , շիմտի պիր չօք միւնթէխիպլէրին ըէյի
վէ սէսի իլէ քի , « Ձայն բազմայ ձայն Աստուծոյ »
տըր , իչինէ տիքաթ վէ տէվամ էթսին , իճապ ի-
տէն ֆէտաքեարլըք իլէ , իշտէ պու խուսուս տայ
քայրըրը պիլտէ քեաֆֆէի մէլլէթխիղ իլէ պէ-
րապէր ճանտան տուվաքեար :

1872 Յունվար 23. Ատանա .

ՊԻՐ ԱՏԱՆԱԼԸ ՀՍՅ ԵՐԻՏԱՍՍԵՐԻ

1873

100 54

1872

«Ազգային գրադարան»

NL0108549

